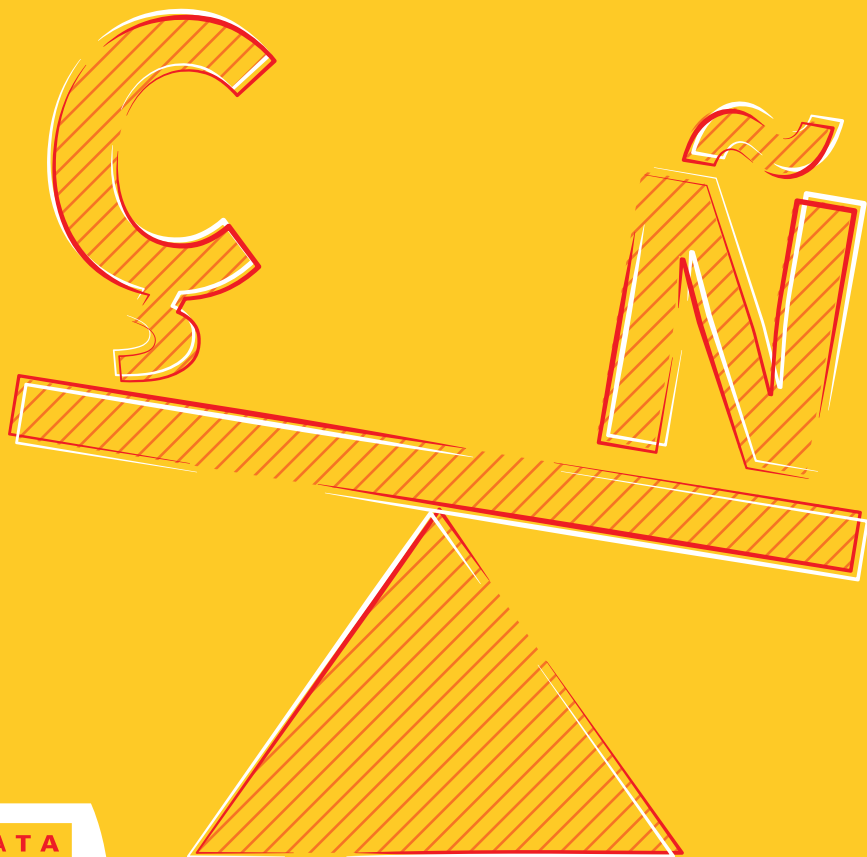

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

EL TRACTAMENT DE LES COMUNITATS LINGÜÍSTIQUES MITJANES A ESPANYA
EN RELACIÓ AMB BÈLGICA, SUÏSSA, EL CANADÀ I ALTRES CONTEXTOS

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

1. Introducció	03
2. Què entenem per <i>comunitats lingüístiques mitjanes</i>?	07
3. Espanya <i>versus</i> Bèlgica, Suïssa i el Canadà en el tractament lingüístic de les comunitats lingüístiques mitjanes	08
3.1. Les llengües autòctones	08
3.2. El reconeixement oficial de les llengües	13
3.3. Exemples significatius d'usos i reconeixements de la llengua històricament imposada o altrament majoritària	25
3.4. Exemples significatius d'usos i reconeixements de les comunitats lingüístiques mitjanes	46
4. El reconeixement oficial d'altres comunitats lingüístiques mitjanes dins del context europeu i de les democràcies del món	73
5. Conclusions	94

1. Introducció

L'anomalia del procés constitucional espanyol en el context dels països democràtics plurilingües

Quan Espanya va aprovar la Constitució del 1978 després de la fi del règim franquista, per bé que va reconèixer l'existència i els usos d'altres llengües autòctones, va conservar la preponderància oficial del castellà heretada del franquisme i de fet ja establerta el 1931 amb l'anterior Constitució republicana. No es va emmirallar pas tot prenent com a model els països de l'àmbit occidental europeu que, com Espanya, eren fortament plurilingües i amb comunitats lingüístiques mitjanes com Bèlgica, Suïssa o Finlàndia. Bona part de l'Europa Occidental de llavors ja havia assumit aquesta diversitat, bé equiparant les llengües mitjanes a l'oficialitat de la llengua històricament imposada o bé afrontant aquest tipus de situacions amb la divisió del país de manera forçada, negociada o mitjançant referèndum, com havia passat a Àustria, Alemanya, Dinamarca o Suècia, per posar alguns exemples. Espanya no va emprendre ni un model ni l'altre.

La Constitució del 1931 ja definia a l'article 4 el castellà com a única llengua oficial de la República tal com havia definit per primer cop el projecte constitucional del 1929 de la dictadura de Miguel Primo de Rivera (article 8). A més, la Constitució republicana establia per primera vegada per al castellà que «tot espanyol té l'obligació de saber-lo i el dret de fer-lo servir, sens perjudici dels drets que les lleis de l'Estat reconeixin a les llengües de les províncies i regions». A més, establia que «Llevat d'allò que disposin les lleis especials, a ningú no se li podrà exigir el coneixement ni l'ús de cap llengua regional».

Això ja significava un precedent que afeblia de contingut el caràcter d'oficialitat que poguessin reconèixer les regions espanyoles per a llurs llengües. Més enllà de les oficialitats simbòliques o en procés de prestigiar els usos administratius de les llengües, el caràcter de plena validesa, sense necessitat de conèixer una altra llengua per part del ciutadà, és un dels fonaments de l'oficialitat de les llengües que amb aquest redactat quedava força restringit. El possible reconeixement oficial fet per les regions, per exemple del català, a la pràctica seria més aviat un reconeixement regional; no pas de plena oficialitat.

El model lingüístic del 1931, doncs, i no pas els dels anys setanta de les democràcies avançades, fou la base de la Constitució del 1978 i sobre el qual van treballar els redactors. No és pas estrany que la Constitució espanyola esdevingués l'única del món que establia explícitament l'obligació de saber una llengua més enllà d'on era autòctona (la Constitució búlgara estableix aquest deure també a l'article 36, però només per al territori de llengua búlgara històrica i en un article secundari; no pas

en l'article general sobre la llengua oficial de la Constitució búlgara, que és el 3). A data d'avui (2019), es pot ben dir que la consideració lingüística actual de l'Estat espanyol està pensada en un context històric amb els prejudicis propis de democràcies poc consolidades de fa gairebé 88 anys, o que fins i tot és encara més regressiva en el sentit que elimina la consideració al deure i el dret del castellà que hi havia a la Constitució del 1931: «sens perjudici dels drets que les lleis de l'Estat reconeguin a les llengües de les províncies i regions». El català queda, doncs, relegat a un paper secundari amb un rang força restringit de dret i no mai d'obligació, com té el castellà.

Article 3

1. *El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.*
2. *Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts.*
3. *La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.*

En el moment del redactat constitucional hi va haver algunes propostes en el sentit d'actualitzar-lo que no van prosperar, com la del Grup Parlamentari de Minoria Catalana, que ni tan sols no es va arribar a defensar (esmena 105 presentada a l'avantprojecte de llei). Parlava de *llengües nacionals* com a terminologia emprada ja en democràcies avançades, i no pas de *llengües espanyoles, regionals* o, més endavant, *pròpies*, com actualment apareix per exemple el català en els estatuts d'autonomia. El castellà no era llengua oficial de l'Estat sinó «llengua oficial dels òrgans de l'Estat, sens perjudici d'allò que establissin els estatuts d'autonomia». Les autonomies havien de fer oficial llurs llengües autòctones però no estaven obligades a fer oficial el castellà, o fins i tot podrien reconèixer el castellà com a cooficial només de manera transitòria. L'Entesa dels Catalans sí que va defensar aquesta esmena al Senat, que va ser àmpliament derrotada a la Comissió de la Constitució del Senat i al Ple. En aquell moment va haver-hi un debat obert sobre si el català havia de ser l'única llengua oficial de Catalunya bo i seguint els models més avançats d'altres estats plurilingües on hi havia un plurilingüisme d'estat i un monolingüisme regional. Un bon exemple són les resolucions sobre llengua del Congrés de Cultura Catalana (1975-1977) que propugnaven l'oficialitat única del català. Tanmateix, res d'això no va prosperar.

El deure de saber castellà també va ser motiu de debat en les esmenes a l'avantprojecte de Constitució. Més enllà dels catalans, el Grup Parlamentari Basc (esmena 592) i Euskadiko Eskerra (esmena 64) van defensar l'eliminació d'aquest aspecte. Fins i tot es va plantejar des de la Minoria Catalana (esmena 106) que, si no es podia eliminar aquest deure, existís igualment per a les altres llengües nacionals en llurs respectius territoris.

Tot i el redactat restrictiu, hi havia l'esperança que es tractés només d'un tràmit acceptable per atènyer la normalitat democràtica davant l'amenaça franquista i que, com deia Miquel Roca, la Constitució espanyola no s'interpretés en la literalitat del que deia («la Constitució no és una lletra, és una música») i «si la música s'interpreta malament, es nota»; Miquel Roca, entrevistat per Gemma Nierga el 9 d'abril del 2017 a TV3). A la pràctica el resultat encara ha estat més restrictiu. Mentre l'article 3.1 sobre l'obligació del castellà s'ha interpretat al peu de la lletra, la interpretació del 3.2 que obligava l'oficialitat de les altres llengües espanyoles on eren pròpies ha estat laxa i s'ha permès, per exemple, que ni el català fos oficial a l'Aragó ni l'asturià ho fos a Astúries, tal com estableix la Constitució. Aquest punt va ser també sotmès a debat en les esmenes presentades a l'avantprojecte de Constitució. Tant Alianza Popular com Unió de Centro Democrático volien que en lloc de «seran també oficials» hi posés «podran també ser oficials» (esmenes 2, 35 i 736). Les esmenes van ser rebutjades perquè «La Ponència entén que tal com està redactat l'avantprojecte suposa una garantia per a l'oficialitat d'aquestes llengües». Tanmateix, aquesta garantia no s'ha complert mai i cap autonomia ha estat forçada al compliment d'aquest article. De fet, reiterades sentències del Tribunal Constitucional deixaven ben clar que allí on la Constitució deia «seran oficials» cal interpretar «podran ser oficials». Més enllà de la sentència sobre l'Estatut de Catalunya (31/2010) o la sentència 56/2016, ho havia deixat ben clar també la sentència 82/1986: «L'art. 3.1 de la Constitució Espanyola (C.E.) singularitza al castellà davant de les altres llengües espanyoles com l'oficial de l'Estat, afegint-hi el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la de tots els espanyols. Pel que fa a les altres llengües espanyoles, l'art. 3.2 remet la seva eventual cooficialitat a l'Estatut de la respectiva comunitat autònoma».

D'altra banda, les lleis estatals han anat en perjudici de les regionals i fins i tot han delimitat els redactats establerts als estatuts d'autonomia per damunt d'aquests (per exemple la Llei orgànica del poder judicial en allò que afecta la llengua per sobre de la determinació de l'Estatut de Catalunya). Les interpretacions del Tribunal Constitucional també han establert no només el caràcter predominant del castellà arreu sinó la impossibilitat d'equiparar-ne altres llengües en l'àmbit regional (sentència sobre l'Estatut de Catalunya 31/2010). La jurisprudència fa vigent *de facto* a nivell de ciutadà allò que establia la Constitució del 1931: «a ningú no se li podrà exigir el coneixement ni l'ús de cap llengua regional»; però fins i tot de manera més restringida, atès que llavors s'obria la porta a allò que reconeguessin les lleis especials.

El desenvolupament de l'article 3 de la Constitució espanyola ha comportat un corpus legal i de pràctiques per les quals la llengua sempre beneficiada per damunt de les altres ha estat el castellà. La Plataforma per la Llengua ha recollit en diversos documents i estudis exemples d'aquesta situació i fa actualitzacions periòdiques de la nova normativa impositiva del castellà. L'any 2015 va elaborar el document *Balances lingüístiques*, actualitzat el 2017, que feia balanç per àmbits d'aquesta pràctica. No és d'estranyar que amb tot plegat puguem afirmar amb rotunditat allò que deia Toni Soler en un article al diari *ARA* (19 de maig del 2018): «La Constitució espanyola és un exemple de supremacisme lingüístic», constatació ben acceptada per juristes (com recentment digué Joan Ridaó, «La llengua catalana al Principat després de quaranta anys d'autonomia política. Un balanç des de la perspectiva jurídica» a la *Revista de Llengua i Dret*, 2018).

Amb el document que presentem volem avaluar de manera simple, amb uns pocs exemples il·lustratius, el funcionament lingüístic actual de l'Estat espanyol en relació amb altres models també fortament plurilingües del nostre entorn que tenen també comunitats lingüístiques mitjanes. Són Bèlgica, Suïssa i el Canadà. Volem saber en quins punts s'ha pogut avançar a Espanya en relació amb aquests contextos tot i l'encotillament que representa la Constitució espanyola. I ho fem des de dos punts de vista: 1) quin és el tractament que actualment rep la llengua històricament imposada o, altrament, la clarament majoritària en aquests països, 2) quin tractament reben les altres comunitats lingüístiques de llengües mitjanes, dins les quals, en el cas d'Espanya, s'inclou la comunitat lingüística de llengua catalana. Cap on avança Espanya? I aquests països? Cap a la igualtat lingüística o cap a la supremacia d'una de les llengües?

Així mateix, en els punts 3.2 i 4 hem afegit també algunes comparatives en relació amb altres casos europeus i d'arreu del món.

2. Què entenem per comunitats lingüístiques mitjanes?

L'àmbit de comparació on s'inclou la comunitat lingüística de parla catalana a Espanya

Dins del context dels milers de llengües del món, les *llengües mitjanes*, o *comunitats lingüístiques mitjanes*, comprendrien llengües o comunitats amb llengües parlades entre 1 milió i 25 milions de parlants habituals (Bretxa i Vila, 2018). Tanmateix, hi ha llengües amb menys parlants que per la seva vitalitat i presència en l'ensenyament, l'administració, la universitat, el món socioeconòmic, la societat de la informació, etc., podrien incloure's també en aquest grup (com podria ser per exemple l'islandès, amb uns 300.000 parlants). És per això que també s'han definit les llengües mitjanes com a llengües no centrals però de models socioeconòmics avançats, amb viabilitat demogràfica en el marc de la societat de la informació i instal·lades en aquests tipus de societats (Bastardas, 2007; Castells, 2003).

En aquest document ens hem volgut centrar en llur reconeixement en els països on n'hi ha més d'una o també existeix una llengua autòctona més parlada (llengua central). Això implica unes certes especificitats que majoritàriament desenvolupen les democràcies avançades, independentment de si aquesta llengua és parlada en un país veí, en un de més llunyà o enloc més del món. Hem pres en consideració les comunitats lingüístiques d'entre 1 i 25 milions de parlants habituals, amb un ús diari de la llengua o que s'hi identifiquen plenament i que tenen també un mínim d'1 milió de parlants que la saben escriure. Considerem que aquestes comunitats lingüístiques mitjanes han de ser autòctones del lloc —pròpies o històriques— en el sentit que és la llengua més antiga que actualment es parla en aquest territori. En general, a més, han de tenir un mínim de 2 o 3 milions de parlants que la saben parlar.

Dins el context europeu, molts països tenen comunitats lingüístiques mitjanes, però pocs tenen més d'una comunitat lingüística mitjana o comunitats lingüístiques mitjanes que comparteixen estat amb llengües centrals o més parlades (amb més de 25 milions de parlants com a llengua autòctona del país). A Europa, o en les democràcies avançades, en general hi ha hagut una tendència a la disgregació de l'estat quan en un mateix país hi ha més d'una comunitat lingüística mitjana o gran. Aquest seria el cas d'antics països com l'imperi austríac, el regne unit de Suècia i Noruega, la Gran Alemanya, l'imperi Otomà, Txecoslovàquia, Iugoslàvia, la Unió Soviètica... Hi ha menys casos on s'ha conservat la unitat. Alguns altres, com Bèlgica, Espanya o Suïssa —o fora d'Europa, el Canadà—, són justament els que compararem.

3. Espanya versus Bèlgica, Suïssa i el Canadà en el tractament lingüístic de les comunitats lingüístiques mitjanes

Anàlisi de les diferències de tractament de les comunitats lingüístiques mitjanes i de la llengua tradicionalment imposada o altrament majoritària

3.1. Les llengües autòctones

És difícil de fer una comparativa del nombre de parlants i vitalitat de les llengües d'aquests països perquè les dades parteixen de punts d'anàlisi i visions polítiques sovint prou distants. A més, no sempre és fàcil saber el pes real de la llengua perquè els usos poden ser molt diversos, sotmesos també a les necessitats i obligacions creades en cada lloc. En general, es distingeixen els parlants de llengua materna, aquells qui la fan servir de manera habitual en el dia a dia, els qui s'hi identifiquen, els qui la saben parlar, els qui la saben escriure... El terme *nadiu*, com a llengua materna o adoptada per a usos habituals o d'identificació, és potser el terme que determina més el pes de la comunitat lingüística i que en usos generals fa que s'anomeni els parlants com a francòfons, germanòfons, anglòfons o catalanòfons, per posar alguns exemples. Aquesta aproximació, no sempre fàcil de deduir amb les dades de què disposem, serà el punt de partida per saber el pes real de cada comunitat lingüística i distingir quines són comunitats lingüístiques mitjanes. Per bé que les dades que presentem són aproximacions, sí que són suficients per poder determinar quines són les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes de cada país.

Espanya

La projecció que fa Eurostat (l'oficina d'estadística de la UE) per al 2017 per a Espanya és de 46.528.966 habitants. Les llengües considerades autòctones són el castellà, el català, el gallec-portuguès, el basc, l'asturià-lleonès, l'aragonès i l'occità. A més, a la part d'Espanya de fora d'Europa cal sumar-hi com a mínim l'amazic com a llengua autòctona. En la signatura de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, Espanya reconeix l'existència d'aquestes llengües: aragonès, aranès, asturià, basc, gallec, lleonès i valencià; encara que en termes acadèmics aquesta divisió no és la més adient.

Segons les darreres dades estadístiques del Govern espanyol (*Encuesta sobre la Participación de la Población Adulta en las Actividades de Aprendizaje*) del 2016, les principals llengües maternes dels ciutadans espanyols d'entre 18 i 64 anys són: castellà, 89,8%; català, 15,1%; gallec, 5,5%; basc, 1,8%; àrab, 2,2%; anglès, 2,2%; francès, 1,6%, i romanès, 1,6%. En aquest recompte, i considerant que la pregunta de l'enquesta ja suggeria que es podia tenir més d'una llengua materna, correspon més a llengües amb coneixements plens que no pas d'identificació, nadiues o maternes. Tampoc no hi ha dades per a les altres llengües autòctones menys parlades. Si fem la projecció a tota la població, d'aquestes llengües autòctones tant el català (amb més de 7 milions de parlants nadius) com el gallec (amb 2,5 milions) superarien la barrera del milió, i el basc es quedaria al voltant dels 800.000. Aquestes dades no concorden gaire amb les dades que dona Ethnologue o les dades oficials de les autonomies que sí que han fet enquestes d'ús més completes. De fet, les dades de l'enquesta del 2016 estan una mica inflades, tant per al castellà com segurament per al català, el gallec o el basc. Apareixen molts parlants amb més d'una llengua materna, en proporcions molt més altes que altres dades oficials; segurament pel biaix obert de la pregunta. Així, per exemple, situa els parlants de llengua materna castellana a Catalunya en un 79,3%, quan les darreres enquestes d'usos lingüístics els situen al voltant del 57%, tant en llengua inicial com habitual. Pel que fa al català, també els situa en un 55,5% de llengua materna a Catalunya, quan les dades de les darreres enquestes oficials a Catalunya de llengua habitual, que entenem com a nadiua, són del 43%. Atès que amb el català, gallec, basc, occità, aragonès o fins i tot asturià disposem de dades més fiables, podem fer-ne la rectificació, però és més difícil per al castellà, car no n'hi ha dades oficials prou meticuloses. Només a Catalunya, segons l'enquesta del 2016 del Govern espanyol, i fent-la extensiva a tots els grups d'edat, apareixen 600.000 parlants maternes o nadius més de castellà del que preveuen les enquestes més reals. Si fem extensius els mateixos errors per al País Valencià, les Illes Balears, el País Basc, Galícia... tot plegat seria molt més gros. Bo i tenint en compte que l'enquesta espanyola del 2016 preveu, en extensió a tots els habitants espanyols, 41.780.000 parlants de llengua materna **castellana**, hem considerat, ateses aquestes remarques, que com a molt en serien **40.000.000**. Aquesta és la dada que hem pres per al castellà, i encara segurament amb escreix.

Segons les dades per al català a Espanya de la darrera enquesta d'usos lingüístics del 2013 (dades de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya), 11.907.361 habitants entenen el català, dels quals 9.670.895 el parlen, 9.996.243 el saben llegir i 7.386.917 el poden escriure. Cal destacar que el 20,1% dels espanyols parlen català i un 15,4% el poden escriure.

Si ens fixem en l'anàlisi de la Plataforma per la Llengua a partir del recull de les diverses dades d'usos lingüístics, per al 2017 uns 5 milions (5.057.355) la tindrien com a materna o habitual allí on és llengua autòctona. Malgrat aquesta dada de partida, caldria afegir els catalans nadius que viuen fora del domini lingüístic arreu d'Espanya. Hem pres la dada per la banda baixa amb **5.100.000** catalanòfons a Espanya.

Segons l'Institut Galego de Estatística, el 2013 hi havia 2.240.965 gallecs que sabien parlar bé o força bé el gallec i 263.749 que en sabien poc. En els usos habituals, 789.157 parlaven normalment en gallec i 513.325 més en gallec que castellà. Això en sumaria 1.302.482; xifra inferior als que tenien el gallec (o gallec i castellà) com a llengua materna: 1.704.623. Si hi sumen els 23.000 que segons el *II Estudio Sociolingüístico de Asturias* el tenien com a llengua materna a Astúries, els parlants de Castella i Lleó (segons les fonts, entre 50.000 i 160.000), els parlars portuguesos d'Extremadura (11.000 segons l'Ethnologue) i els molts gallecs que encara el parlen en altres territoris d'Espanya, hem pres de la dada de partida a la baixa de **2.000.000 per al galaicoportuguès**.

La sisena enquesta sociolingüística oficial del 2016 per a Euskadi determina que 877.000 ciutadans poden parlar basc, dels quals 438.000 el fan servir habitualment. Per la sisena enquesta sociolingüística de Navarra (2017), 69.000 el saben parlar a Navarra, dels quals 50.000 el tenen com a llengua habitual. Podem preveure que hi ha uns **490.000 parlants** amb usos nadius o habituals **de basc** a Espanya.

L'asturià, o asturià-lleonès, és parlat de manera habitual, segons la tercera enquesta sociolingüística d'Astúries del 2017, per 288.000 parlants; menys que no pas els que l'han tingut com a llengua de la infantesa (sola o juntament amb el castellà), que ateny els 556.000. A Castella i Lleó caldria sumar-ne uns 50.000, encara que no hi ha enquestes oficials. És difícil de determinar els usos nadius, perquè molts dels que l'han tingut com a materna no el fan servir o no s'hi identifiquen. Hem pres el punt de partida de **600.000 parlants nadius** o habituals.

Segons el cens espanyol del 2011, on es va demanar els usos de l'**aragonès** a l'Aragó, 25.556 persones el sabien parlar, dels quals uns **8.500** l'usaven de manera habitual.

L'occità, segons dades de l'enquesta d'usos del 2013, és a l'Aran llengua d'identificació de 1.850 parlants i llengua inicial de 1.776. Més de 5.000 persones el saben parlar a l'Aran. Per a tot Catalunya figuren uns **2.200 parlants** habituals.

Tot i que no figura en el recompte, cal tenir en compte l'**amazic** com a llengua autòctona de Melilla, encara prou parlada.

Tenint en compte aquests paràmetres, tant el català com el gallec (o galaicoportuguès) entrarien dins el marge de comunitats lingüístiques mitjanes, per bé que el basc s'hi acostava força, bo i tenint present els registres i usos administratius, gramaticals i universitaris força normalitzats en aquesta llengua.

A grans trets, segons extrapolacions pròpies, un mínim de 8 milions d'espanyols tenen com a llengua nadiua una llengua autòctona diferent del castellà, cosa que representa un 17% dels habitants. Això podria arribar a més de 13 milions entre usuaris habituals o no de la llengua (un 28%).

Bèlgica

La projecció que fa Eurostat (UE) per al 2017 per a Bèlgica és d'**11.351.727 habitants**. Les tres llengües autòctones, bo i entenent les varietats que les conformen, són el francès, el neerlandès i l'alemany. A grans trets (segons dades d'Ethnologue), el **neerlandès representa el 54% dels parlants (6.160.000 parlants nadius), el francès el 37% (4.260.000 parlants nadius) i l'alemany tot just un 0,4% amb 77.000 parlants**, d'acord amb les darreres dades oficials del 2017 de la comunitat germanòfona. De fet, però, també Ethnologue afirma que el francès ateny fins a 9.300.000 que el fan servir com a mínim ocasionalment (82%) arreu del país.

A la regió de Brussel·les, tot i que la llengua històrica és el neerlandès, avui dia és clarament minoritari; entre un 7% i un 20% segons les fonts. A partir d'un estudi del 2013 de la Vrije Universiteit Brussel, tot just un 5,2% parlaven a casa en neerlandès com a llengua habitual i un 17% el feia servir al costat del francès.

Podem, doncs, considerar tant la comunitat de llengua neerlandesa com la de llengua francesa com a comunitats lingüístiques mitjanes.

Suïssa

Les darreres dades de l'Oficina Estatal d'Estadística del Govern suís per al 2016 diuen que **té 8.419.600 habitants**. L'alemany, el francès, l'italià i el romanx es consideren les llengües autòctones. Per bé que històricament el suís es podria considerar com a variant forta, s'identifica dins el grup de l'alemany. També s'identifica amb el francès el francoprovençal, llevat d'alguns casos puntuals, com la toponímia. Els dialectes llombards s'inclouen dins l'italià i les tres varietats marcades del romanx pròpiament dins del romanx.

Segons dades oficials del Govern suís, en el darrer report del 2018 un **64,1% (5.397.000) són parlants nadius d'alemany, un 22,7% (1.911.000) de francès, un 8,4% (707.000) d'italià i un 2,7% (227.000) de romanx**. Tot i ser dades oficials, el percentatge per al romanx és molt superior a les dades tradicionalment esmentades per altres fonts. Així, encara que la resta s'hi assemblen, segons el redactor Jacques Leclerc de la Universitat de Laval (Canadà), serien tot just el 0,6% (50.500 parlants). Les dades d'Ethnologue (del 2012) són força similars, amb 4.782.000 en alemany, 1.820.000 en francès, 666.000 en italià i només uns 40.000 en romanx.

Podem, doncs, considerar tant la comunitat de llengua alemanya com la de llengua francesa com a comunitats lingüístiques mitjanes. L'italià també s'hi acostaria, encara que no ateny el milió de parlants nadius.

Canadà

Segons la darrera estadística oficial (2016), el Canadà té una població de **34.767.250 habitants** (exclusos els residents institucionals). Al Canadà hi ha entre 60 i 70 llengües autòctones segons els recomptes, de les quals l'anglès i el francès són les més parlades, més enllà de les llengües de les anomenades primeres nacions, anteriors a aquestes dues en aquest territori.

El recompte de llengües maternes del 2016 segons el Comissionat de llengües oficials del Canadà (Commissioner of Official Languages — Commissariat aux Langues Officielles) és que hi ha **20.193.335 parlants d'anglès (la majoria, 19.460.850, amb l'anglès com a única llengua materna, la resta compartida amb altres llengües), 7.452.075 parlants de francès (la majoria, 7.166.705, amb el francès com a única llengua materna, la resta compartida amb altres llengües) i 195.700 parlants de les dites llengües de les primeres nacions. Això vol dir que un 58,1% és nadiua en anglès, un 21,4% en francès i un 0,6% en altres llengües autòctones.**

Gairebé la meitat dels parlants de llengües de les primeres nacions són de llengua cree (més de 96.000), que es reparteixen sobretot per Saskatchewan, Alberta, Manitoba i el Quebec. La segona llengua més parlada és l'inuktitut, amb gairebé 40.000 parlants, la majoria a Nunavut, però també al nord de la província del Quebec. La tercera llengua, amb uns 28.000 parlants, és l'ojibwa. Hi ha llengües que tenen menys de 200 parlants.

Podem considerar la comunitat lingüística de francès quebequès, i segons com també la d'anglès, com a comunitats lingüístiques mitjanes dins del context del país.

3.2. El reconeixement oficial de les llengües

En els processos de reconeixement de l'oficialitat de les llengües d'aquests quatre països cal tenir en compte la historicitat recent, justament quan els estats moderns, sobretot a partir dels segles XVIII, XIX o XX, es veuen obligats a establir les llengües de funcionament de l'Estat, les requerides al ciutadà o aquelles amb les quals el ciutadà pot adreçar-se a l'Administració. En aquests quatre països podem determinar que hi ha hagut processos en la història recent dels darrers segles pels quals una de les llengües s'ha associat al poder: per prestigi, imposició o grup lingüístic majoritari en l'exercici del poder, en detriment del pes de les altres llengües. Tal volta el cas més lleu en aquest sentit és el suís; encara que l'alemany, com a nucli de la confederació suïssa ha tingut en certs períodes una certa preponderància o avantatge com a grup majoritari. En els casos d'Espanya, Bèlgica i el Canadà la prevalença del poder estatal a favor del castellà, el francès i l'anglès respectivament ha estat clara. És en aquest sentit que volem avaluar la situació actual per saber com aquests països han rectificat, atenuat o invertit les polítiques que afavorien aquestes llengües en relació amb les altres llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes; com podria ser el català a Espanya.

En aquest quadre (**Taula 1**) resumim la situació de partida actual per la qual basem la nostra comparació en funció del tipus de llengües autòctones dels quatre casos estudiats.

Taula 1: Llengües de cada grup segons parlants i historicitat

Països	Comunitat lingüística històricament imposada o altrament la majoritària	Altres comunitats lingüístiques autòctones mitjanes (entre 1 i 25 milions de parlants nadius)	Altres comunitats lingüístiques autòctones de llengües menys parlades (menys d'1 milió de parlants nadius)
Espanya	castellà	català i gallec (o galaicoportuguès)	basc ¹ , asturià-lleonès, aragonès, occità, amazic
Bèlgica	francès	neerlandès	alemany
Suïssa	alemany	francès	italià ¹ i romanx
Canadà	anglès	francès quebequès	unes 70 llengües de les primeres nacions

¹ El basc a Espanya i l'italià a Suïssa, encara que no arriben al milió de parlants nadius, s'acosten als models de comunitats lingüístiques mitjanes per parlants o usos de la llengua.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

A la **Taula 2** exposem els parlants nadius o habituals en nombres absoluts i el percentatge que representa cada grup en els respectius països.

Països	Comunitat lingüística històricament imposada o altrament la majoritària	Altres comunitats lingüístiques autòctones mitjanes (entre 1 i 25 milions de parlants nadius/habituals)	Altres comunitats lingüístiques autòctones de llengües menys parlades (menys d'1 milió de parlants nadius/habituals)	Altres comunitats lingüístiques autòctones diferents (sumades)
Espanya	40.000.000 (86,0%)	7.100.000 (15,3%)	1.100.000 (2,4%)	8.200.000 (17,7%)
Bèlgica	4.200.000 (37,0%)	6.200.000 (54,0%)	80.000 (0,4%)	6.280.000 (54,4%)
Suïssa	5.400.000 (64,1%)	1.900.000 (22,7%)	900.000 (11,1%)	2.800.000 (33,8%)
Canadà	20.200.000 (58,1%)	7.400.000 (21,4%)	200.000 (0,6%)	7.600.000 (22,0%)

Elaboració pròpia a partir de dades oficials i d'Ethnologue. Cal tenir en compte que hi ha parlants que tenen més d'una llengua que els identifica.

Pel que fa al reconeixement, llevat d'Espanya, la resta de casos reconeixen la totalitat de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes, i en alguns casos també de més minoritàries, com a llengües oficials de l'Estat.

Taula 3: Llengües reconegudes com a oficials de l'Estat

Països	Llengües oficials de l'Estat
Espanya	castellà
Bèlgica	neerlandès, francès i alemany
Suïssa	alemany, francès, italià i romanx (aquest darrer amb algunes restriccions)
Canadà	anglès i francès

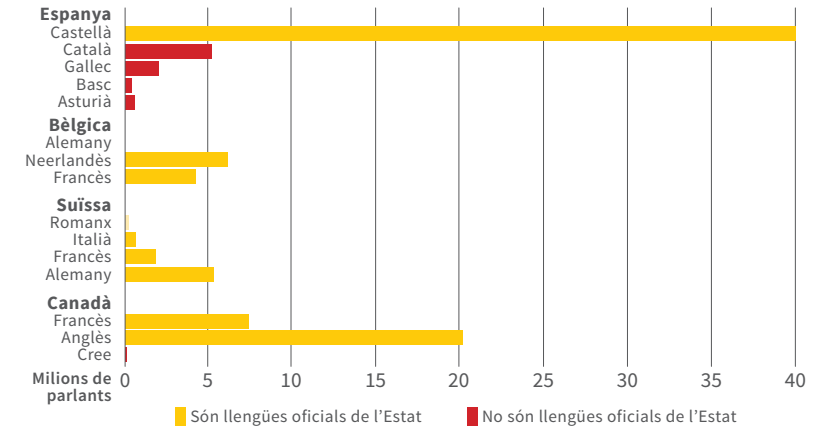
Taula 4: Articles constitucionals més destacats en el reconeixement de les llengües oficials de l'Estat

Països	Redactats constitucionals sobre llengua
Espanya	<p>Article 3</p> <ol style="list-style-type: none"> El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.
Bèlgica	<p>Article 2</p> <p>Comunitats: Bèlgica comprèn tres comunitats: la comunitat francesa, la comunitat flamenca i la comunitat germanòfona.</p> <p>Article 4</p> <p>Les Regions Lingüístiques: Bèlgica té quatre regions lingüístiques: la regió de llengua francesa, la regió de llengua neerlandesa, la regió bilingüe de Brussel·les i la regió de llengua alemanya. (...)</p> <p>Els límits de les quatre regions lingüístiques només poden ser modificats o rectificats per una llei aprovada per majoria de vots en cada grup lingüístic de cada cambra, sempre que la majoria dels membres de cada grup hi siguin presents i per tant el total de vots positius emesos en els dos grups lingüístics atenyin els dos terços dels sufragis emesos.</p> <p><i>S'estableix també el règim lingüístic per a les tres llengües als articles 5, 30, 42, 43, 54, 67, 68, 99, 115, 118, 121, 122, 127, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 151, 163, 166, 175, 176, 178 i 189.</i></p>

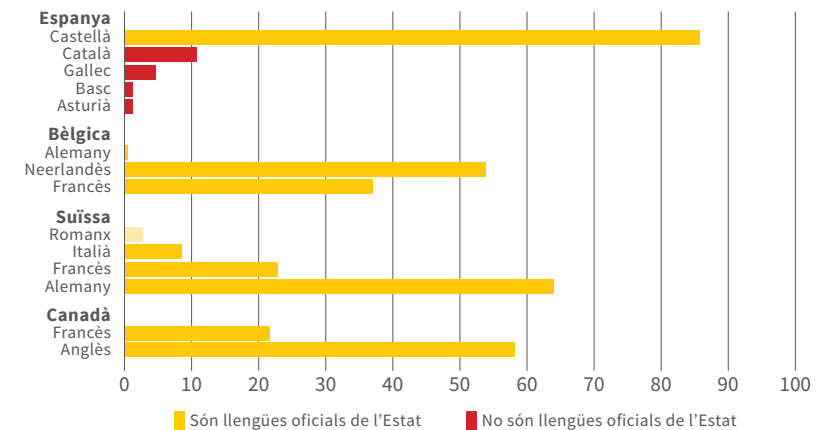
Països	Redactats constitucionals sobre llengua
Suïssa	<p>Article 4</p> <p>Les llengües nacionals són l'alemany, el francès, l'italià i el romanx.</p> <p>Article 70</p> <p>1. Les llengües oficials de la Confederació són l'alemany, el francès i l'italià. El romanx és també llengua oficial per a les relacions que la confederació fa amb les persones de llengua romanx.</p> <p>2. Els cantons determinen llurs llengües oficials. Per preservar l'harmonia entre les comunitats lingüístiques, aquests vetllen per la repartició territorial tradicional de les llengües i prenen en consideració les minories lingüístiques autòctones.</p> <p>3. La Confederació i els cantons fomenten la comprensió i els intercanvis entre les comunitats lingüístiques.</p> <p>4. La Confederació dona suport als cantons multilingües en l'execució de llurs tasques particulars.</p> <p>5. La Confederació dona suport a les mesures preses pels cantons dels Grisons i del Ticino per salvaguardar i promoure el romanx i l'italià.</p>
Canadà	<p>Llengües oficials del Canadà</p> <p>16. (1) El francès i l'anglès són les llengües oficials del Canadà; tenen la mateixa condició i drets i privilegis pel que fa a llur ús en les institucions del Parlament i del Govern del Canadà.</p> <p>Llengües oficials de Nova Brunsvic</p> <p>(2) El francès i l'anglès són les llengües oficials de Nova Brunsvic; tenen un estatus i drets i privilegis iguals quant a llur utilització en les institucions de la Legislatura i del Govern de Nova Brunsvic.</p> <p>Progressió vers la igualtat</p> <p>(3) Aquesta carta no limita el poder del Parlament i de les legislatures per afavorir l'avanç de la igualtat d'estat o d'ús del francès i de l'anglès.</p> <p><i>S'estableix també el règim lingüístic als articles 14, 16.1, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 55, 56 i 57.</i></p>

En els **gràfics 1 i 2** comparem el reconeixement oficial d'estat en funció dels parlants habituals o nadius.

Gràfic 1: Reconeixement de les llengües en funció del nombre de parlants habituals o nadius (llengües autòctones amb més de 50.000 parlants habituals dins del país). En milions de parlants.

Gràfic 2: Reconeixement de les llengües en funció del percentatge que representen els parlants habituals o nadius (llengües autòctones amb més d'un 1% de parlants habituals dins del país)

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Podríem analitzar el nombre absolut o percentual de parlants nadius *orfes* pel que fa al reconeixement oficial d'estat de la llengua; és a dir, que tenen llengües nadiues autòctones que no són oficials de l'Estat (*orfes* com a paraigua en l'oficialitat). En el cas **espanyol** serien un **17,7%** dels ciutadans (**8.200.000**). A **Bèlgica** serien un **0%** (totes les llengües autòctones són oficials d'estat). A Suïssa també passaria el mateix, encara que podríem valorar el **2,7%** de llengua romanx (**227.000**) amb una consideració parcial, malgrat que l'oficialitat, per bé que no completa, és força extensa. Al Canadà seria el **0,6%** (amb **200.000** parlants).

Per tal de posar en context aquesta situació, i particularment l'alt percentatge de parlants *orfes* a Espanya, hem aplegat també altres casos propers de països de l'Europa Occidental. Amb dades oficials, o a partir de l'Ethnologue, exposem els casos d'Andorra (català), Portugal (portuguès i mirandès-asturià), Alemanya (alemany, frisó, danès i sòrab), la Gran Bretanya europea (anglès, gal·lès, gaèlic escocès i irlandès) i la França europea (francès, occità, alemany, basc, bretó, català, francoprovençal, cors-italià i neerlandès). En alguns casos, com la Gran Bretanya, val a dir que, més enllà del reconeixement *de facto* de l'anglès, les altres llengües poden tenir usos oficials propis d'estat, com l'accés per a l'obtenció de la nacionalitat. És a dir, que en aquest cas no és del tot clar que aquestes llengües no puguin ser considerades oficials de l'Estat. Així i tot, les hem exposades amb aquestes mancances en el gràfic comparatiu amb un petit canvi de color.

Per a **Andorra**, l'única llengua autòctona, el **català**, és ja llengua oficial d'estat, de manera que no hi ha parlants *orfes* en aquest sentit (**0%**).

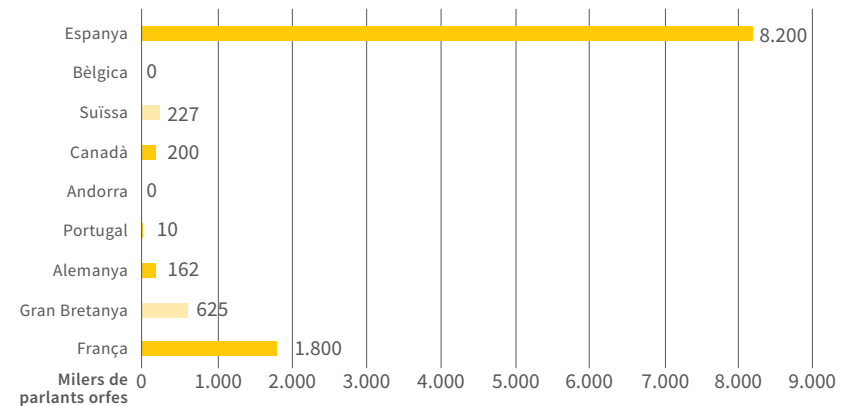
A **Portugal**, més enllà del **portuguès**, s'hi parla la **variant mirandesa de l'asturià-leonès** amb uns **10.000** parlants habituals (Ethnologue o Universitat de Laval), és a dir, un **0,1%** de la població del país. La llengua oficial de l'Estat és el portuguès (per l'article 11 de la Constitució arran de la modificació del 2004).

En el cas d'**Alemanya**, les llengües autòctones més enllà de l'alemany i les seves variants sumen entre 100.000 i 200.000 parlants segons les fonts, amb força varietat entre els parlants de frisó i sòrab, mentre que els 21.200 de danès del cens del 2016 estan força ben determinats. Hem pres la mesura de la Universitat de Laval, que en determina **162.000**, amb un **0,20%** d'*orfes*, doncs. L'alemany és la llengua oficial del país, tot i que per una llei de procediment administratiu, no pas per Constitució.

Per a la **Gran Bretanya** europea, el cens del 2011 diu que hi ha 5.730 parlants regulars d'irlandès, 57.400 de gaèlic escocès i 562.000 de gal·lès. Això vol dir un total de **625.130**, un **0,95%** de parlants *orfes*, encara que com hem dit dessús, es pot considerar que tampoc no ho són del tot.

Per a la **França** europea, tant Ethnologue com les dades del ministeri de cultura (*Rapport du Comité consultatif pour la promotion des langues régionales et de la pluralité linguistique interne*, del 2013) donen uns 1.750.000 parlants habituals de les llengües autòctones, encara que la repartició de parlants per llengües és una mica diferent segons la font i en el cas del ministeri no té en compte ni el neerlandès ni el francoprovençal. Ho hem arrodonit a **1.800.000**, que representa un **2,7%** respecte gairebé als poc més de 66 milions de francesos europeus. De tota manera, comparativament, per exemple amb les dades preses per al català a Espanya, l'exigència del que es considera ús habitual en aquestes dades és més baixa; amb menys ús es considera ja ús habitual. Per exemple, mentre que segons les dades de la Plataforma per la Llengua hi ha uns 26.532 parlants reals habituals de català, les dades d'Ethnologue atenyen fins als 126.000, i segons el Govern francès en serien uns 80.000.

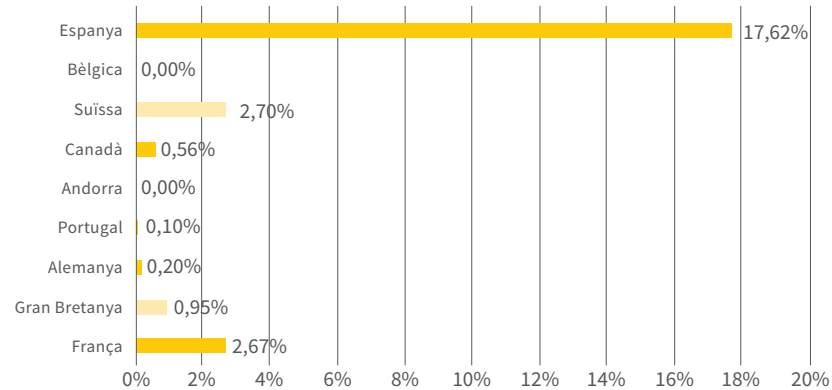
Gràfic 3: Nombre de parlants *orfes* (en milers) en alguns països (sense que llur llengua autòctona sigui reconeguda com a oficial d'estat).

¹ Per a l'occità la dada oficial del ministeri determina que hi ha 610.000 parlants habituals, que Ethnologue rebaixa a 110.000. Per a l'alemany autòcton, sobretot en les varietats de l'alsacià, s'hi compten uns 660.000 segons el ministeri, 900.000 segons Ethnologue. El bretó tindria per al ministeri 280.000 parlants habituals, 206.000 per a Ethnologue. El cors tindria 70.000 parlants habituals segons el ministeri, 150.000 segons Ethnologue. El basc en tindria 50.000 segons el ministeri i 72.000 segons Ethnologue. Finalment, caldría afegir els 30.000 del neerlandès i els 150.000 del francoprovençal, segons Ethnologue.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Gràfic 4: Nombre de parlants *orfes* (en % de la població) en alguns països (sense que llur llengua autòctona sigui reconeguda com a oficial d'estat).

El cas espanyol és força exagerat. De fet, no hi ha a Europa cap país amb tants parlants *orfes* o *desemparats* oficialment per l'Estat. Cal tenir en compte, per exemple, que el nombre de parlants habituals sense reconeixement plenament oficial de la llengua és 6,5 vegades superior a Espanya que a França. Si ho comparem amb Alemanya aquesta gravetat espanyola és 80 vegades superior.

Bo i comparant Espanya, Bèlgica, Suïssa i el Canadà, exposem a la **Taula 5** el reconeixement oficial de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes.

Taula 5

Països	Reconeixen com a llengües oficials d'estat totes les llengües autòctones amb més d'1 milió de parlants habituals
Espanya	No
Bèlgica	Sí
Suïssa	Sí
Canadà	Sí

Llevat del cas espanyol, hi ha hagut, doncs, una tendència a l'equiparació de les diverses llengües mitjanes —fins i tot les més petites— respecte a la llengua històricament imposada. A la **Taula 6** exposem com s'ha assolit aquesta oficialitat d'estat per a aquestes llengües.

Taula 6: Evolució històrica de l'eliminació de la supremacia lingüística de la llengua històricament imposada respecte de les altres comunitats lingüístiques mitjanes

Oficialitat	País	Procés de l'eliminació de la supremacia lingüística
Quan la llengua de la resta de Comunitats lingüístiques mitjanes assoleix el mateix reconeixement oficial que la llengua històricament imposada?	Espanya	No hi ha hagut una equiparació respecte a la llengua històricament imposada. L'actual redactat constitucional només reconeix l'oficialitat d'estat per al castellà. Aquesta singularitat preferent del castellà ha estat ratificada també pel Tribunal Constitucional espanyol. Es pot ben dir que la consideració de llengua oficial per al català es va perdre el 1716.
	Bèlgica	Abans de la creació de Bèlgica, en època moderna el neerlandès ja assoleix el ple reconeixement oficial el 1819 per a Flandes i com a llengua d'estat en el Regne Unit dels Països Baixos. Progressivament va desplaçant els usos oficials del francès a Flandes i esdevé ja el 1822 la llengua de l'Estat, llevat de Valònia, on continua essent el francès. Posteriorment perd, tanmateix, aquesta consideració. L'Estat belga es crea el 1830 amb preponderància <i>de facto</i> única real del francès, sense reconeixement oficial explícit a la Constitució, però sí com a primera llengua en molta legislació. Tot i certs usos oficials per al neerlandès i l'alemany, hi ha una clara francesització. De mica en mica, però, el neerlandès va essent reconegut al mateix nivell que el francès (sobretot a partir del 1921) fins als anys 60 del segle xx i la consolidació del model de país amb la reforma constitucional del 1993, que estableix un sistema equitatiu entre el francès i el neerlandès.

Oficialitat	País	Procés l'eliminació de la supremacia lingüística
	Suïssa	Tot i que no hi ha hagut un tractament explícit a favor de l'alemany, com a llengua del nucli de la creació de Suïssa es pot interpretar un lleu avantatge de tractament. El 1803 ja es reconeix el plurilingüisme oficial que es concreta en la Constitució del 1848, que reconeix al mateix nivell l'alemany, el francès i l'italià com a llengües nacionals; <i>de facto</i> , oficials. L'any 1938 la Constitució reconeix explícitament com a oficials l'alemany, el francès i l'italià i com a nacionals l'alemany, el francès, l'italià i el romanx. El 1999 el romanx passa a ésser oficial d'estat per a les relacions amb les persones de llengua romanx, amb amplis usos.
	Canadà	Amb la incorporació a la corona britànica el 1763 de bona part dels territoris francòfons, comencen els usos oficials de l'anglès. Tot i que formalment en la creació del Canadà amb la primera Constitució del 1867 ja es reconeix la igualtat en certs àmbits (com el Parlament o al Tribunal Federal), encara hi ha un tractament bilingüe que protegeix l'anglès al Quebec que no es produeix en altres províncies anglòfones en relació amb el francès. La consolidació es produirà a partir dels anys seixanta del segle xx , amb la Constitució del 1982 i la darrera llei de llengües del 1988.

D'altra banda, també es constata una tendència per part de les regions al reconeixement de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes com a úniques oficials en la major part del territori on són pròpies; de manera que el plurilingüisme d'estat comporta majoritàriament que les comunitats lingüístiques mitjanes que no són de llengua històricament imposada (o altrament no majoritària) visquin en l'àmbit regional en un entorn oficial bàsicament monolingüe. Espanya, en aquest sentit, és també l'excepció. Si ens fixem en el català, cap comunitat autònoma espanyola el reconeix en el seu estatut com a única llengua oficial. Ni tan sols es permet que, tot i la doble o triple oficialitat, el català sigui llengua preferent. Així, dels 5.057.355 parlants habituals de català en territoris on és llengua pròpia, cap viu en un entorn oficial unilingüe. El 99% és d'oficialitat bilingüe (com ja hem dit, matisada a la Constitució pel deure únic de saber el castellà) i l'altre 1% sense cap reconeixement oficial.

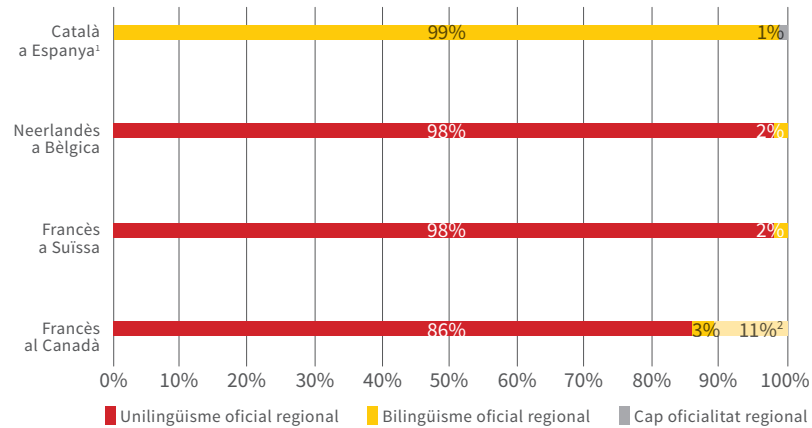
Per al neerlandès a Bèlgica, allí on és llengua pròpia, el 98% dels parlants viuen en territoris amb unilingüisme oficial del neerlandès i un 2%, corresponent la regió de Brussel·les, en situació de bilingüisme oficial.

A Suïssa, en territoris considerats històrics de llengua francesa, tot just uns 40.000 francòfons viuen en situacions de bilingüisme oficial. Això correspon als municipis de Biel/Bienne i Èvilard, dins el cantó de Berna, i als municipis de Murten/Morat, Meyriez/Merlach, Courgevaux/Gurwolf i parcialment Courtepin, del cantó de Friburg. Així doncs, només un 2% dels francòfons viuen en una situació de bilingüisme oficial en llur propi territori. La resta viuen en unilingüisme oficial.

Per al Canadà és més difícil de determinar les zones històriques de parla francesa, de fet restringides bàsicament al sud del Quebec, Nova Brunsvic i una part de la província d'Ontario, encara que en aquest darrer cas els descendents dels primers francòfons són molt escadussers. De tota manera hem donat les dades en referència a tot el país i no pas dels francòfons que viuen en territoris històricament francòfons. Segons dades del Comissioner of Official Languages — Comissariat aux Langues Officielles, un 86% (6.277.985) viu en territoris amb oficialitat unilingüe (Quebec), un 3% (238.950) en territoris amb oficialitat bilingüe (Nova Brunsvic) i la resta amb una oficialitat feble o força matisada (11%).

Així ho expressem en el **Gràfic 5**.

Gràfic 5: Percentatge de parlants habituals segons tipus de reconeixement oficial de llur llengua en els territoris on és autòctona (vegeu dessús matisacions per al cas del Canadà). Casos del català a Espanya, neerlandès a Bèlgica, francès a Suïssa i francès quebequès al Canadà

¹ De fet, com hem dit, l'oficialitat del català és restringida fins i tot en l'àmbit regional.

² Per bé que no és oficial del tot, se'n reconeixen certs usos oficials.

3.3. Exemples significatius d'usos i reconeixements de la llengua històricament imposada o altrament majoritària

Mitjançant una taula hem volgut descriure, de manera simplificada i amb exemples significatius, el tractament i la consideració (inclosos usos i reconeixements) que reben actualment les comunitats lingüístiques de llengües històricament imposades, o altrament majoritàries, en aquests països. Ho hem fet mitjançant preguntes agrupades en els apartats d'**Oficialitat / Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat / Obligació de conèixer la llengua / Món socioeconòmic / Ensenyament / Justícia.**

Taula 7: Usos i reconeixements de la llengua de la comunitat lingüística històricament imposada o altrament majoritària

Oficialitat		
Manté l'exclusivitat com a única llengua oficial de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. El castellà continua essent l'única llengua oficial de l'Estat.
	Bèlgica-francès	No. Les altres llengües mitjanes (neerlandès) i també la minoria germanòfona (alemany) han assumit la mateixa consideració legal.
	Suïssa-alemany	No. La Constitució reconeix quatre llengües nacionals i tres plenament oficials d'estat al mateix nivell (alemany, francès i italià) i una per a les relacions de la confederació amb els parlants de romanx.
	Canadà-anglès	No. L'anglès i el francès tenen la mateixa consideració legal com a llengües oficials de l'Estat.
Existeix el deure constitucional de conèixer aquesta llengua?	Espanya-castellà	Sí.
	Bèlgica-francès	No. Es desprèn a la pràctica el deure de conèixer-la allí on és llengua pròpia, però no és explícit en el text constitucional i en cap cas per a tot el país.
	Suïssa-alemany	No. En tot cas es desprèn l'obligació només restringida on és pròpia per a les relacions amb l'administració corresponent.
	Canadà-anglès	No.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Oficialitat		
Manté l'exclusivitat com a única llengua permesa en les cambres generals de representació de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. Està prohibit l'ús de les altres llengües del país al Congrés de Diputats i pràcticament també (llevat d'alguna excepció) al Senat.
	Bèlgica-francès	No. De fet, hi ha una paritat estipulada molt estricta pel que fa als representants en cada llengua, tant al senat com al parlament federal, de manera que no només s'hi permeten altres llengües sinó que ja s'estipulen els diputats en funció de les llengües que representen. Més enllà del francès, es pot parlar neerlandès i alemany. Sí que hi pot haver restriccions en els parlaments de les comunitats o regions on el francès pot no estar permès.
	Suïssa-alemany	No. Es pot parlar qualsevulla de les llengües nacionals (alemany, francès, italià i romanx) en totes dues cambres de l'Assemblea Federal: el Consell Nacional i el Consell dels Estats. El butlletí de les cambres és normalment en alemany, francès i italià. En canvi, en els parlaments cantonals pot no estar permesa l'expressió en la llengua majoritària del país, en aquest cas l'alemany. Allí cal emprar les llengües o llengua pròpia del cantó.
	Canadà-anglès	No. El francès també es pot fer servir en les mateixes condicions i en igualtat de drets que l'anglès. Es preveu si cal traducció simultània i el diari de sessions del Parlament és en ambdues llengües. Pel que fa als parlaments provincials, l'anglès es pot fer servir arreu, encara que no sigui llengua oficial de la província com és el cas del Quebec. Però, així mateix, també en alguna província on el francès no és oficial, es pot fer servir el francès al parlament.

Oficialitat		
Manté l'exclusivitat com a única llengua oficial en la representació internacional de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. S'estableix el castellà com a única llengua prevista per als tractats i la representació oficial internacional.
	Bèlgica-francès	No. Totes tres llengües representen igualment el país.
	Suïssa-alemany	No. Totes tres llengües, i si escau també el romanx, representen al mateix nivell el país.
	Canadà-anglès	No. La llei estableix l'ús del bilingüisme en els tractats internacionals o qualsevulla convenció que faci el Canadà amb algun altre estat o estament internacional.
Els estatuts o constitucions regionals d'on no és pròpia estan obligats a reconèixer-la com a llengua oficial?	Espanya-castellà	Sí. La Constitució obliga explícitament que els estatuts regionals la reconeguin com a oficial.
	Bèlgica-francès	No. Estipula només l'obligació per a la regió de Brussel·les, atès que no essent la llengua pròpia assoleix usos habituals al voltant del 90% respecte a menys del 10% per a la llengua pròpia (el neerlandès) i a més té una llarga tradició d'usos històrics. Així i tot, és una oficialitat plenament compartida amb el neerlandès, de manera que a cap ciutadà de Brussel·les se'l pot obligar a conèixer-la.
	Suïssa-alemany	No.
	Canadà-anglès	No. Les províncies decideixen la llengua oficial. De fet, al Quebec, on viuen el 86% dels francòfons del Canadà, l'anglès no és llengua oficial tot i que existeixen certs drets lingüístics d'ús per als anglòfons. De tota manera, per a Nova Brunsvic, la Constitució del Canadà ja estableix el règim bilingüe d'anglès i francès.

Oficialitat		
<p>És per defecte l'única o primera llengua vàlida en les lleis del govern i del parlament general de l'Estat?</p>	Espanya-castellà	<p>Sí. És l'única llengua vàlida per a les disposicions legals que fa l'Estat i aprova el parlament. El butlletí oficial de l'Estat té com a única versió vàlida la de llengua castellana. Es poden traduir algunes lleis a altres llengües, però hi ha una sèrie de condicionants limitadors, com per exemple que es fan a partir de la versió castellana i en cap cas tenen validesa oficial. Fins i tot les lleis que aproven els parlaments i governs regionals s'han de fer en castellà, publicades al mateix temps que qualsevol altra llengua i com a mínim amb la mateixa validesa oficial.</p>
	Bèlgica-francès	<p>No. Cal que les lleis es publiquin també en neerlandès amb la mateixa validesa oficial. De fet, també es publiquen en alemany per a allò que afecta la regió germanòfona i està en procés que calgui publicar-les totes. Els governs regionals poden prescindir del francès com a llengua vàlida per llurs lleis si no ha estat reconeguda com a llengua del territori.</p>
	Suïssa-alemany	<p>No. Tant el francès com l'italià són igualment vàlids. Cap de les tres versions es pot interpretar com més autèntica que l'altra. Totes tres versions es publiquen i promulguen al mateix temps. Cal integrar-les totes sense preferències quan s'interpreten. Una part de la legislació també cal publicar-la en romanx. L'alemany no té validesa oficial ni s'utilitza en els governs regionals amb altres llengües pròpies.</p>
	Canadà-anglès	<p>No. Cal que les lleis es publiquin amb la mateixa validesa oficial també en francès i al mateix temps. Al Quebec l'única forma vàlida és el francès.</p>

Oficialitat		
<p>Els noms oficials de l'Estat, del govern i dels ministeris són únicament en aquesta llengua?</p>	Espanya-castellà	<p>Sí, bo i començant pel nom oficial del govern: <i>Gobierno de España</i>, que representa l'Estat fins i tot si l'escrit o comunicació s'expressa en una altra llengua del país.</p>
	Bèlgica-francès	<p>No. El govern té tres noms oficials al mateix nivell; en alemany, neerlandès i francès; i sovint fa servir també la forma en anglès.</p>
	Suïssa-alemany	<p>No. El govern té quatre noms oficials al mateix nivell; romanx, italià, francès i alemany; i sovint també fa servir la denominació en anglès.</p>
	Canadà-anglès	<p>No. El govern té dos noms oficials al mateix nivell; en francès i anglès.</p>
Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
<p>Manté l'exclusivitat com a única o primera llengua en els usos institucionals de l'Estat?</p>	Espanya-castellà	<p>Sí. Per defecte, tot allò que afecta l'Estat funciona oficialment només en castellà.</p>
	Bèlgica-francès	<p>No. Hi ha uns usos plurilingües molt estrictes, fins i tot en la composició del govern, de manera, per exemple, que hi ha d'haver un equilibri entre ministres de llengua francesa i neerlandesa. I així i tot, hi ha un acord tàcit per tal que tots puguin expressar-se com a mínim en ambdues llengües.</p>
	Suïssa-alemany	<p>No. Hi ha un trilingüisme estricte pel que fa als usos del govern federal (alemany, francès i italià) i en alguns casos també quadrilingüe (amb el romanx).</p>
	Canadà-anglès	<p>No. Hi ha l'obligació de fer servir l'altra llengua de la comunitat lingüística mitjana, el francès, en igualtat de condicions.</p>

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
És llengua preferent de l'Administració de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. A més, es limita que les comunitats autònomes reconeixin cap altra llengua preferent per a la seva Administració regional, llevat que la que reconeixin sigui la castellana.
	Bèlgica-francès	No. Comparteix plurilingüisme estricte en allò que afecta els serveis centrals de la capital del país i no és preferent, i de fet ni tan sols emprada per l'Estat, en els territoris on hi ha altres comunitats mitjanes pròpies (com el neerlandès, però també per a comunitats lingüístiques més petites com l'alemanya). En aquests casos es fa servir de manera exclusiva la llengua del lloc. L'Administració regional a Flandes tampoc no la fa servir. A Brussel·les o es fa servir el bilingüisme estricte o segons la casuística es fa servir una o altra llengua (francès o neerlandès).
	Suïssa-alemany	No. L'Estat actua de manera plurilingüe en allò que afecta tot el país i unilingüe en funció de la llengua del territori on s'adreça. Només és llengua preferent en el territori on es considera pròpia.
	Canadà-anglès	No. Hi ha l'obligació de fer servir l'altra llengua de la comunitat lingüística mitjana al mateix nivell i en les mateixes condicions: el francès. Al Quebec l'anglès no és ni preferent ni llengua de l'Administració.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Manté l'exclusivitat com a única llengua oficial de l'Administració general de l'Estat en les comunicacions, rodes de premsa i discursos oficials adreçats a tot l'Estat de presidents, autoritats, portaveus del govern i caps d'estat?	Espanya-castellà	Sí. Així funciona a tots els nivells. Si un cap d'estat emet alguna comunicació per exemple en català s'entén que es fa per deferència i només quan s'adreça a una comunitat local. El català mai no es presenta per a afers que afecten tot el país.
	Bèlgica-francès	No. Es vetlla per l'ús plenament plurilingüe o en cada llengua. Hi ha una llei no escrita que el primer ministre ha de conèixer el francès i el neerlandès i si és possible també l'alemany. El cap d'estat jura la Constitució en les tres llengües oficials i fa un ús estricte equitatiu de totes tres llengües. L'actual rei Felip coneix el francès, el neerlandès i l'alemany, tot i ésser francòfon.
	Suïssa-alemany	No. Tot i que bona part d'aquests usos els assumeixen els cantons, en allò que afecta l'administració general hi ha un plurilingüisme estricte.
	Canadà-anglès	No. Es vetlla per un equilibri força estricte d'ús del francès i de l'anglès i en usos de cada llengua segons el mitjà on s'adrecen. A la pràctica, per exemple, el primer ministre ha de conèixer tant l'anglès com el francès. El cap d'estat, en aquest cas delegat de la reina d'Anglaterra, escollit i ratificat per aquesta, fa un ús equitatiu de l'anglès i el francès. De fet, en trien alternativament un d'anglòfon i un de francòfon.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
S'utilitzen grafismes i formes de marca que representen aquesta llengua com a únics símbols de l'Estat en la projecció internacional del país?	Espanya-castellà	Sí. El símbol 'ñ', no compartit per exemple per la segona llengua pròpia més parlada, el català, forma part dels simbolismes de marca que representen tot el país. De fet, la llengua castellana a la pràctica representa la identitat de l'Estat. Així, el principal organisme de projecció internacional lingüístic de l'Estat, l' <i>Instituto Cervantes</i> , es basa fonamentalment en el castellà. L'article 1 de la llei 7/1991, que el crea, estableix l'objectiu únic de «promoció i difusió de l'espanyol». La projecció de les altres llengües no s'assumeix al mateix nivell com un afer d'estat i queda relegada a la voluntat de les regions.
	Bèlgica-francès	No.
	Suïssa-alemany	No.
	Canadà-anglès	No.
És l'única llengua d'ús, o pràcticament l'única, en els símbols gràfics de l'Estat com moneda, segells, lemes de projecció internacional... ?	Espanya-castellà	Sí. El castellà és l'única llengua que representa l'Estat en aquests aspectes.
	Bèlgica-francès	No. Es procura que hi hagi una neutralitat lingüística amb plurilingüisme en com a mínim les tres llengües, sèries diferents en cada llengua, emblemes en anglès o bé amb inicials neutres.
	Suïssa-alemany	No. Hi ha una estricta neutralitat lingüística en aquest tipus d'elements, bé sigui amb l'ús del nom del país en llatí o l'ús plurilingüe de les quatre llengües nacionals.
	Canadà-anglès	No. Hi ha un tractament estrictament neutre, amb la presència de l'anglès i el francès a la vegada; o fins i tot altres llengües molt menys parlades. Els bitllets del dòlar canadenc són per exemple bilingües, amb espais equilibrats en cada llengua.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Manté l'exclusivitat en els noms de la majoria d' empreses públiques de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. Per defecte els noms de les empreses públiques són en castellà o representen les inicials de noms en castellà (trens, ports, aeroports, correus, loteries, televisió...).
	Bèlgica-francès	No. El francès en cap cas pot ser exclusiu en allò que afecta tot l'Estat. Pel que fa al funcionament, normalment es tendeix als usos unilingües segons la llengua del territori.
	Suïssa-alemany	No. Les empreses públiques empren noms oficials diferents en funció de la llengua del territori o bé de forma plurilingüe arreu.
	Canadà-anglès	No. Es procura no prioritzar cap llengua, sovint amb doble denominació o dues línies en cada cas.
És l'única llengua, o majoritàriament l'única llengua, dels mitjans públics de comunicació adreçats a tot l'Estat ?	Espanya-castellà	Sí. El castellà té difusió arreu pel que fa als mitjans públics de l'Estat, però no pas les altres llengües mitjanes. No hi ha més d'una línia de canals estatals en cada llengua que es puguin veure arreu de l'Estat. En tot cas hi ha desconexions en una clara consideració inferior per a aquestes llengües. L'Estat també restringeix la difusió dels mitjans públics endegats per les regions; de manera que un canal públic en català com TV3 no es veu en obert per a tot l'Estat.
	Bèlgica-francès	No. De fet, no hi ha una única televisió pública per a tot l'Estat, sinó tres organismes diferenciats per a cada comunitat: tres organitzacions de radiodifusió diferenciades segons les tres comunitats lingüístiques. El neerlandès, doncs, en les mateixes condicions que el francès, també es pot veure arreu del territori en les mateixes condicions.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
<p>És l'única llengua, o majoritàriament l'única llengua, dels mitjans públics de comunicació adreçats a tot l'Estat?</p>	Suïssa-alemany	No. Hom disposa, pels canals habituals i en igualtat de condicions per a tot el territori, de l'opció de rebre tots els mitjans públics federals emesos en les quatre llengües del país, incloses les varietats dialectals. La llei estableix que l'organisme públic ha de tenir cura de disposar per a tota la població de programes de ràdio i televisió complets i del mateix valor en les tres llengües oficials. Fins i tot hi ha un programa estatal concret per al romanx per atendre les necessitats específiques com a llengua més feble.
	Canadà-anglès	No. És un objectiu de la cadena pública de l'Estat amb doble denominació (Canadian Broadcasting Corporation i Société Radio-Canada) el tractament igualitari de l'anglès i el francès en canals diferents i atenen les diferències culturals. Arreu del país es poden sintonitzar les cadenes públiques en francès; àdhuc algunes regionals del Quebec es capten en obert per a tot el país.
Obligació de conèixer la llengua		
<p>El ciutadà pot esgrimir desconeixement per relacionar-se amb l'Estat?</p>	Espanya-castellà	No. Com a ciutadà espanyol se li pressuposa un coneixement del castellà; de fet, està obligat per la Constitució i l'Estat inverteix i estableix legalment l'ensenyament en castellà amb l'objectiu d'aconseguir el mateix nivell mínim independentment de la llengua del territori o dels individus.
	Bèlgica-francès	Sí. En algunes relacions només se li pressuposa el coneixement als territoris francòfons. No pas, però, a la regió de Brussel·les, on no cal saber-lo.

Obligació de conèixer la llengua		
<p>El ciutadà pot esgrimir desconeixement per relacionar-se amb l'Estat?</p>	Suïssa-alemany	Sí. No cal saber-la. Hom pot adreçar-se en qualsevulla de les llengües del país (alemany, francès, italià i romanx) i en alguns casos també en llengües no nacionals. Els organismes federals tenen l'obligació de respondre en la llengua nacional del ciutadà. Les restriccions en tot cas són dins dels cantons segons llengües pròpies de cada lloc. En aquest cas pot haver-hi unilingüisme i en general l'alemany pot no ser vàlid en les relacions amb l'Administració allí on no és propi. Cada cantó, o fins i tot districtes o municipis, estableixen llurs restriccions lingüístiques.
	Canadà-anglès	Sí, en la majoria de situacions i particularment quan les províncies han reconegut també, o només, una altra llengua oficial.
<p>És imprescindible de conèixer-la per a obtenir la nacionalitat?</p>	Espanya-castellà	Sí. Cal fer un examen de castellà per als estrangers que la vulguin obtenir. Cap altra llengua espanyola és vàlida per obtenir la nacionalitat; tenen la mateixa consideració que qualsevol llengua estrangera. Aquesta situació és força anòmla en el context de països de tradició democràtica encara que no siguin llengües plenament oficials. A tall d'exemple, la nacionalitat britànica es pot obtenir amb només el coneixement d'una de les llengües autòctones, sigui l'anglès, el gaèlic escocès, el gal·lès o l'irlandès. O Papua Nova Guinea, el país amb més llengües del món (820), permet obtenir la nacionalitat amb el coneixement només d'una sola d'aquestes llengües.
	Bèlgica-francès	No. Es pot obtenir si es té coneixement de qualsevulla de les llengües del país: francès, neerlandès o alemany.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Obligació de conèixer la llengua		
És imprescindible de conèixer-la per a obtenir la nacionalitat?	Suïssa-alemany	No. S'obté a partir del coneixement de la llengua o d'una de les llengües del cantó on hom demana la sol·licitud. Tant pot ser l'alemany com el francès, l'italià o el romanx. De tota manera, cada cantó té el seu procés específic. Per obtenir la ciutadania d'un cantó i poder-hi votar o rebre alguns serveis pot ser que es requereixi una prova lingüística fins i tot per a un ciutadà suís. Això vol dir, per exemple, que un parlant d'alemany de Zuric si vol votar i ser ciutadà del Ticino ha de fer un examen d'italià.
	Canadà-anglès	No. S'hi pot accedir tant sabent francès com anglès.
És imprescindible de conèixer-la per ser funcionari fins i tot en els territoris on no és pròpia?	Espanya-castellà	Sí. És un requisit lingüístic.
	Bèlgica-francès	No. És imprescindible als territoris on és llengua pròpia, però no es requereix a la resta del territori. De fet, fins i tot a la regió de Brussel·les tampoc no cal per ser funcionari. Hi ha dues xarxes lingüístiques paral·leles en francès i neerlandès. Només en un baix percentatge dels càrrecs més alts se'ls demana el coneixement de totes dues llengües (en els càrrecs més alts generalment es demana francès, neerlandès o totes dues llengües).
	Suïssa-alemany	No. De fet, en general és totalment prescindible allí on no és pròpia. Pel que fa al nivell federal tampoc no és necessària, només per alguns llocs atès que hi ha una representació proporcional del personal de la funció pública en cada llengua del país pel que fa als afers generals de la federació. Sí que pot ser necessària allí on és pròpia, de la mateixa manera que als territoris amb altres llengües pròpies en seran d'altres.

Obligació de conèixer la llengua		
És imprescindible de conèixer-la per ser funcionari fins i tot en els territoris on no és pròpia?	Canadà-anglès	No. Es pot ser funcionari de l'Estat o de certes províncies sense demostrar coneixements d'anglès.
Món socioeconòmic		
Cal que les dades obligatòries dels productes de gran consum distribuïts a tot el territori figurin en aquesta llengua en l'etiquetatge, l'embalatge i les instruccions i els manuals d'ús?	Espanya-castellà	Sí. Hi ha al voltant de 200 disposicions que obliguen a l'etiquetatge i les instruccions de productes en castellà fins i tot on no és llengua pròpia.
	Bèlgica-francès	No. Només és obligatori a la regió de Valònia i a Brussel·les. No pas a Flandes, on el francès no és llengua històrica ni clarament majoritària. Així ho determina una llei estatal general de l'any 1991 sobre pràctiques del comerç que estableix que cal etiquetar els productes en la llengua o llengües de cada regió.
	Suïssa-alemany	Sí, majoritàriament. Però a la mateixa llei federal s'obliga per a tot el país l'etiquetatge també en francès i italià. A la pràctica hi ha algunes excepcions, però sempre és obligatori l'etiquetatge en la llengua o llengües dels cantons entre l'alemany, el francès i l'italià.

Món socioeconòmic		
Cal que les dades obligatòries dels productes de gran consum distribuïts a tot el territori figurin en aquesta llengua en l'etiquetatge, l'emalatge i les instruccions i els manuals d'ús?	Canadà-anglès	Parcialment i no en tots els casos. La majoria de productes, atenent les lleis federals, han de tenir un mínim de dades en anglès i francès, amb algunes excepcions, sobretot per als territoris amb pocs parlants de l'altra llengua o certs tipus de productes. Així, per exemple, els productes farmacèutics no cal que siguin en anglès per la llei federal si es presenten en francès. En tot cas, cada província pot desenvolupar obligacions més específiques que restringeixen aquest marge. Així, per exemple, al Quebec l'anglès no és obligatori en l'etiquetatge generalitzat però sí el francès, que sempre ha d'ocupar una posició preeminent o al mateix nivell que qualsevol altra llengua.
Cal que les empreses presentin en aquesta llengua tota o la majoria de documentació i tràmits de relació amb l'Administració general de l'Estat per a la comercialització de productes?	Espanya-castellà	Sí. Així ho determina la legislació.
	Bèlgica-francès	No. Fins i tot a la regió de Flandes, com a mesura de protecció de la llengua davant del francès, les empreses cal que es relacionin en neerlandès amb l'Administració regional i local. Només cal que facin servir el francès allí on és llengua pròpia. A la regió de Brussel·les també s'admet el francès, però no és obligatori; es pot presentar també en neerlandès o bé cal fer-ho en una o altra llengua segons on es destini el tràmit. En alguns casos són requerides totes dues versions.

Món socioeconòmic		
Cal que les empreses presentin en aquesta llengua tota o la majoria de documentació i tràmits de relació amb l'Administració general de l'Estat per a la comercialització de productes?	Suïssa-alemany	No. En general depèn de cada cantó, però pel que fa a l'Estat hi ha un tractament equitatiu molt estricte en les demandes en cada llengua.
	Canadà-anglès	No. Ho poden fer també en francès, encara que la majoria de relacions les tenen amb els governs de les províncies que fixen la llengua. En el cas del Quebec, per exemple, normalment és només el francès la llengua permesa. Hi ha, però, tràmits i presentacions de les dades dels productes vers el govern federal, sobretot quan afecten la salut, que cal presentar-los en totes dues llengües; francès i anglès.
Ensenyament		
És obligatori el seu ensenyament en tot el país?	Espanya-castellà	Sí. És llengua obligatòria d'aprenentatge per a tots els alumnes i a tots els nivells. L'Estat és qui fixa els coneixements i el currículum mínim en castellà. És l'única llengua obligatòria per a tots els alumnes, encara que l'anglès a la pràctica és força estès.
	Bèlgica-francès	Malgrat que no és una obligació saber el francès, a la pràctica s'ensenyava arreu. Tanmateix, hi ha una corresponsabilitat. De la mateixa manera per exemple que a les zones de parla neerlandesa s'estableix el francès com a assignatura, la legislació estatal determina que la segona o tercera llengua estudiada a la regió francòfona sigui el neerlandès; de manera que el neerlandès és gairebé obligatori a l'escola a tot el país i l'alemany també força estès.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Ensenyament		
És obligatori el seu ensenyament en tot el país?	Suïssa-alemany	No. Cada cantó decideix les llengües de l'ensenyament. A la pràctica l'anglès esdevé la llengua comuna d'aprenentatge per bé que s'intenta ensenyar arreu totes les llengües del país. Es procura que més enllà de la llengua pròpia es conegui una altra llengua nacional com a mínim.
	Canadà-anglès	Sí, a la pràctica, tot i que són les províncies qui determinen els objectius de coneixement. En el cas del Quebec, l'escola té com a objectiu que hi hagi un nivell funcional d'anglès. El francès és ensenyat també arreu.
S'exigeix com a objectiu de l'escolarització el mateix nivell de capacitat per a tots els ciutadans del país, independentment de la llengua materna o si és llengua pròpia o no de cada territori?	Espanya-castellà	Sí.
	Bèlgica-francès	No. Els cantons o fins i tot altres organismes locals en determinen els objectius.
	Suïssa-alemany	No. De fet, no és l'Estat qui determina les llengües d'ensenyament i els objectius de capacitat, i en cap cas s'obliga que tothom tingui el mateix nivell d'alemany, ni tan sols que tots els alumnes aprenguin alemany.
	Canadà-anglès	No. Les províncies determinen aquests objectius.

Ensenyament		
Qualsevol ciutadà pot demanar un ensenyament vehicular específic en aquesta llengua arreu de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí, però amb algunes consideracions en algun territori i segons la interpretació que es faci de la llei. Ara mateix preveu que no cal que totes les assignatures més enllà de les lingüístiques puguin ser ofertes en castellà, sinó que sigui utilitzada com a llengua vehicular en una proporció raonable. A la pràctica pot ser llengua vehicular arreu on és pròpia i no pròpia, amb la consideració de Catalunya, que cal una voluntat activa per part dels pares per fer efectiu un sistema vehicular en castellà, no sempre complet.
	Bèlgica-francès	No. Només es pot demanar a la regió de Brussel·les, a la resta del país cal emmotllar-se a la llengua pròpia de la regió (que també pot ser el francès). En uns pocs municipis fora del territori de llengua pròpia francesa —en unes poques situacions molt determinades— es permet també el francès com a llengua vehicular.
	Suïssa-alemany	No. En general els cantons estableixen com a vehiculars les llengües pròpies de cada lloc i per tant l'alemany només és vehicular allí on és propi. La llengua vehicular és la de cada territori. Hi ha poques excepcions i no beneficien normalment l'alemany, atès que és la llengua forta i no necessita tanta protecció. Així, per exemple, a Berna, capital del país, hi ha escoles de llengua vehicular francesa per atendre els fills de funcionaris. Més d'una vegada el Tribunal Federal s'ha mostrat contrari a autoritzar una escola de llengua vehicular diferent de la pròpia del lloc.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Ensenyament		
Qualsevol ciutadà pot demanar un ensenyament vehicular específic en aquesta llengua arreu de l'Estat?	Canadà-anglès	No. Això no és possible a la major part del territori de parla francesa, al Quebec. La petició d'anglès com a llengua vehicular en aquest territori està sotmesa a uns condicionants de famílies anglòfones que compleixin uns requisits. No es pot aplicar per a la població francòfona ni per a la immigració.
Justícia		
És llengua per defecte de la justícia , fins i tot més enllà d'on és pròpia?	Espanya-castellà	Sí, així ho estableix la Llei orgànica del poder judicial. L'article 231 estableix que «En totes les actuacions judicials, els jutges, magistrats, fiscals, secretaris i altres funcionaris de jutjats i tribunals han d'emprar el castellà, llengua oficial de l'Estat», i més endavant diu «Els jutges, magistrats, fiscals, secretaris i altres funcionaris de jutjats i tribunals poden emprar també la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, si cap de les parts no s'hi oposa al·legant desconeixement de la llengua que pot produir indefensió». En alguns territoris el judici es pot fer en una altra llengua, però l'afectat no pot triar ni la llengua del jutge ni la de tot el judici.
	Bèlgica-francès	No. Només és llengua per defecte de la justícia als territoris de llengua històrica francesa. A Brussel·les la justícia tant actua en francès com en neerlandès sense prioritzar-ne una. A Flandes per defecte és en neerlandès. Al territori germanòfon hi ha també usos bilingües en francès i alemany, tot i que per defecte el funcionament és en alemany.

Justícia		
És llengua per defecte de la justícia , fins i tot més enllà d'on és pròpia?	Suïssa-alemany	No. Només és llengua de la justícia allí on és pròpia. Allí on no l'és la justícia funciona en altres llengües. Tampoc no és llengua de la justícia per defecte ni a les instàncies federals. En aquest cas comparteix usos amb altres llengües pròpies.
	Canadà-anglès	No. Els tribunals federals són bilingües i es garanteix arreu el dret d'expressar-se sense intèrpret tant en anglès com en francès. En general es pot escollir la llengua (com a mínim entre anglès i francès) dels procediments en els processos criminals que depenen de l'Estat federal. Les províncies determinen els règims lingüístics de manera que l'anglès en algunes províncies és la llengua per defecte, en d'altres ho és segons els territoris i en d'altres províncies per defecte és el francès (com al Quebec), per bé que també hi ha el dret de tenir el judici en anglès.
Els jutges, fiscals i magistrats d'arreu del país estan obligats a saber aquesta llengua?	Espanya-castellà	Sí, és un requisit fins i tot on no és llengua pròpia. De fet, la llei restringeix que cap altra llengua pugui ser un requisit en una part del territori; per exemple, el català per a Catalunya. Tots els exàmens i oposicions per a fiscals i jutges són només en castellà.
	Bèlgica-francès	No. Cal que la sàpiguen només aquells que actuen en el territori de llengua pròpia francesa. En altres territoris lingüístics estan obligats a conèixer altres llengües. Els jutges, fiscals i magistrats de la regió de Brussel·les tampoc no cal que la sàpiguen. Hi ha dues línies: es pot accedir tant des del coneixement del neerlandès com del francès o bé amb el requisit de totes dues.
	Suïssa-alemany	No. Les obligacions recauen en cada cantó i segons les llengües de cada lloc.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Justícia		
Els jutges, fiscals i magistrats d'arreu del país estan obligats a saber aquesta llengua?	Canadà-anglès	No. Tant pot ser requisit el francès com l'anglès segons els territoris o el jutjat, però no pas l'anglès arreu.
És l'única llengua de les sentències del tribunal constitucional , de cassació o altre tribunal últim de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí. Els tribunals últims actuen només en castellà. Totes les sentències del Tribunal Suprem o el Tribunal Constitucional són en castellà.
	Bèlgica-francès	No. El Tribunal Constitucional pot fer servir el neerlandès en tot el procés i fins i tot, si escau, l'alemany. Les sentències es poden dictar en francès, neerlandès o alemany segons la tria de la llengua en les demandes. També hi ha un plurilingüisme estricte en la resta de tribunals últims. Així mateix, és té en compte la paritat lingüística o proporcional en tots aquests estaments pel que fa a la composició dels membres (com el Tribunal d'Arbitratge, el Consell d'Estat, el Tribunal de Cassació o el Consell Superior de la Justícia).
	Suïssa-alemany	No. Els tribunals federals (Tribunal Federal i Tribunal Federal de les Assegurances) fan servir les tres llengües (alemany, francès i italià) i fins i tot, si escau, el romanx. Hom té el dret de fer servir la seva llengua nacional (qualsevol de les quatre) en els tribunals federals i les sentències es fan com a mínim en la llengua de la part afectada.
	Canadà-anglès	No. Els tribunals federals (Cort Suprema, Cort Federal i Cort Canadenca) fan tots els actes jurídics en ambdues llengües: anglès i francès. En casos excepcionals es pot fer només en una de les llengües (anglès o francès), però si es demana la traducció a l'altra llengua sempre ha d'estar disponible sense tardança.

Justícia		
És l'única llengua necessària per accedir com a membre del tribunal constitucional , de cassació o altre tribunal últim de l'Estat?	Espanya-castellà	Sí.
	Bèlgica-francès	No. Hi ha quotes molt estrictes entre 50% de francòfons i 50% de flamencs en seccions lingüístiques separades. Cal que hi hagi representants lingüístics de cada llengua en tots aquests òrgans. Es pot accedir a aquests càrrecs, doncs, sense saber el francès. L'alemany també té quotes de representació; per exemple, en el Tribunal Constitucional.
	Suïssa- alemany	No. De fet, hi ha l'obligació que el Tribunal Federal tingui representació de totes les llengües del país, tradicionalment amb un jutge de llengua romanx, tres d'italià, dotze francòfons i vint-i-cinc germanòfons.
	Canadà- anglès	No. De fet, per exemple, per ser membre de la Cort Suprema per a tot el Canadà cal conèixer totes dues llengües, francès i anglès. Hi ha hagut força rebombori quan algun jutge no tenia prou bon nivell de francès. És per això que, excepcionalment, en els casos concrets de jutges interins, es pot acceptar un baix nivell de francès o d'anglès.

3.4. Exemples significatius d'usos i reconeixements de les comunitats lingüístiques mitjanes

Mitjançant una altra taula hem volgut descriure, de manera simplificada i amb exemples significatius, el tractament i consideració (inclosos usos i reconeixements) que reben actualment les comunitats lingüístiques mitjanes que no han estat les llengües històricament imposades d'aquests països. Analitzem quins canvis s'han esdevingut devers aquestes llengües per atendre els ciutadans ja en ple segle XXI. Alguns dels aspectes es corresponen a la **Taula 7**, però des de la perspectiva de les altres llengües mitjanes. Ho hem fet també mitjançant preguntes agrupades en els apartats d'**Oficialitat / Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat / Obligació de conèixer la llengua / Món socioeconòmic / Ensenyament / Justícia**.

Taula 8: Usos i reconeixements de les altres llengües autòctones de les comunitats lingüístiques mitjanes (més enllà de la comunitat lingüística històricament imposada o altrament majoritària)

Oficialitat		
Són llengües oficials de l'Estat al mateix nivell que la llengua històricament imposada o altrament majoritària?	Espanya-català/gallec	No.
	Bèlgica-neerlandès	Sí, juntament també amb el francès i l'alemany.
	Suïssa-francès	Sí, juntament amb l'alemany, l'italià i, encara que amb alguna restricció, el romanx.
	Canadà-francès quebequès	Sí, juntament amb l'anglès.
Es poden fer servir en les cambres generals de representació de l'Estat?	Espanya-català/gallec	No, està prohibit. Esporàdicament, i amb molts condicionants, es poden fer servir de manera puntual al Senat.
	Bèlgica-neerlandès	Sí, juntament amb el francès i l'alemany, i en igualtat de condicions.
	Suïssa-francès	Sí, i, si escau, amb traducció simultània. Les quatre llengües històriques estan permeses.
	Canadà-francès quebequès	Sí, en les mateixes condicions que es pot fer servir l'anglès.

Oficialitat		
Són també llengües per defecte dels tractats internacionals i dels usos internacionals de l'Estat?	Espanya-català/gallec	No. Ni el català ni el gallec ni cap altra s'estableixen com a llengües d'ús en els tractats internacionals. Aquest paper queda relegat al castellà.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Totes tres llengües nacionals representen l'Estat.
	Suïssa-francès	Sí. La llei estableix que qualsevol de les llengües de la confederació és vàlida per als acords bilaterals i multilaterals internacionals, inclòs, doncs, el francès. Sovint es fan servir les tres llengües pròpies més parlades.
	Canadà-francès quebequès	Sí. El francès, per llei, forma part de tots els tractats internacionals signats pel Canadà al mateix nivell que l'anglès.
Es presenten com a llengües oficials en representació del país en els organismes internacionals (ONU, Unió Europea...) amb la mateixa consideració que la llengua històricament imposada o altrament majoritària?	Espanya-català/gallec	No. No tenen cap mena de representació oficial en aquests organismes. En el cas del català, és l'única llengua europea de dimensions semblants el país respectiu de la qual (Espanya) no l'ha presentada com a llengua oficial de la Unió Europea.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. No hi ha diferències respecte al francès.
	Suïssa-francès	Sí. No hi ha diferències respecte a l'alemany.
	Canadà-francès quebequès	Sí. No hi ha diferències respecte a l'anglès.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Oficialitat		
Tenen usos oficials a l'exèrcit?	Espanya-català/gallec	No. No tenen cap ús oficial a l'exèrcit ni hi ha unitats que funcionin en català o gallec.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Pel que fa als soldats no cal saber francès; amb neerlandès n'hi ha prou. Hi ha unitats separades en francès, neerlandès i alemany. A partir de cert grau (oficial) cal el coneixement de totes dues llengües: francès i neerlandès. Hi ha unilingüisme equitatiu segons a quins nivells o bilingüisme estricte als nivells més alts.
	Suïssa-francès	Sí. Hi ha un plurilingüisme establert dins l'exèrcit que de fet inclou totes les llengües. Les unitats cal que parlin la llengua de cada cantó on es troben. Tots els manuals i ordenances militars es fan en les tres llengües.
	Canadà-francès quebequès	Sí. L'exèrcit en l'àmbit general funciona en dues llengües. Tanmateix, hi ha brigades separades en anglès (quatre) i en francès (una). Els alts càrrecs (oficials) cal que sàpiguen totes dues llengües.
Són llengües amb validesa última oficial en les lleis del govern i del parlament general de l'Estat?	Espanya-català/gallec	No. Ni el català ni el gallec tenen cap validesa oficial en les lleis del govern i del parlament de l'Estat. De fet, ni tan sols l'Estat està obligat a emetre en aquestes llengües les lleis i disposicions legals. Se n'han publicades algunes amb retard sobre la versió castellana, amb l'ajut de les comunitats autònomes, previ acord amb aquestes i sense cap validesa oficial. Tanmateix, la legislació de l'Estat estableix que cal publicar les lleis dels parlaments regionals també en castellà amb la mateixa validesa oficial que pugui tenir qualsevol altra llengua pròpia.
	Bèlgica-neerlandès	Sí, al mateix nivell que la llengua històricament imposada, en aquest cas el francès.

Oficialitat		
Són llengües amb validesa última oficial en les lleis del govern i del parlament general de l'Estat?	Suïssa-francès	Sí. De fet, té tanta autenticitat com la versió en alemany o en italià i cal interpretar-les totes tres al mateix nivell. En els territoris de llengua pròpia francesa en general les lleis són només en francès. Això també passa amb l'italià. Als Grisons cal publicar les lleis cantonals en alemany, italià i romanx amb la mateixa validesa oficial.
	Canadà-francès quebequès	Sí, al mateix nivell que la llengua històricament imposada, en aquest cas l'anglès, amb la mateixa validesa i amb el text que aparegui al mateix moment. Fins i tot en l'àmbit local la versió en francès pot ser l'única, o la darrera vàlida com a text legal. Aquest és el cas de la majoria del territori on viuen els parlants de francès; al Quebec. A Nova Brunsvic cal publicar-les, amb la mateixa força legal, en francès i anglès. Hi ha algunes províncies on el francès no és oficial que estan obligades a publicar les lleis també en francès.
En la majoria de territoris on són pròpies s'estableix un unilingüisme oficial regional d'aquestes llengües?	Espanya-català/gallec	No. La Constitució prohibeix l'unilingüisme oficial per a aquestes llengües. Tanmateix, l'estableix per als territoris on el castellà és llengua pròpia. A la pràctica hi ha territoris on el castellà no és llengua pròpia però és l'única oficial.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Només en la regió de Brussel·les hi ha oficialitat compartida amb el francès. Hi ha unilingüisme oficial per al 98% dels parlants del territori de llengua pròpia neerlandesa. Puntualment, en alguns pocs municipis es reconeixen alguns usos oficials del francès dins el territori de llengua única oficial neerlandès, però això mateix passa en alguns pocs municipis de llengua pròpia i única oficial francesa respecte, per exemple, al neerlandès.

Oficialitat		
En la majoria de territoris on són pròpies s'estableix un unilingüisme oficial regional d'aquestes llengües?	Suïssa-francès	Sí. Llevat de situacions molt específiques i puntuals gairebé sempre hi ha un unilingüisme oficial territorial, sovint determinat a nivell de cantons, districtes o fins i tot municipal. Malgrat que la majoria de cantons són unilingües, fins i tot en els bilingües o trilingües generalment l'unilingüisme territorial s'estableix a un nivell inferior. Això es fa extensiu també en relació amb l'alemany i a altres llengües nacionals menys parlades com l'italià i el romanx.
	Canadà-francès quebequès	Sí. En la majoria de territori de llengua històrica francesa, al Quebec, hi ha unilingüisme oficial, tot i que es reconeixen alguns usos oficials o facilitats per a l'anglès i altres llengües. En altres territoris, com Nova Brunsvic, amb gairebé un 60% de la població que no parla el francès, hi ha bilingüisme oficial d'anglès i francès. Tanmateix, hi ha uns serveis que l'Estat estableix l'obligació d'atendre i disposar en les dues llengües quan en una àrea metropolitana hi ha un mínim d'uns pocs milers de parlants de la llengua en qüestió malgrat que no sigui la tradicional del lloc. En l'àmbit rural això pot ser a partir d'uns centenars. Això afecta estaments com correus, treball, impostos... També acostumen a haver-hi usos bilingües en aeroports, transports o altres infraestructures.

Oficialitat		
Més enllà de les normatives lingüístiques locals, hi ha una lleï específica de l'Estat de protecció de les llengües del país ?	Espanya-català/gallec	No. Tot i les demandes insistents, no s'ha aprovat mai una llei de llengües per a Espanya. Tota la normativa vigent estatal prioritza la projecció i protecció de la llengua castellana. El darrer intent per aprovar una <i>Llei orgànica de protecció, promoció i declaració d'oficialitat de les llengües espanyoles diferents del castellà</i> va ser vetada per manca de pressupost.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Hi ha diverses normatives estatals específiques de llengües segons àmbits (llei sobre l'ús de les llengües en matèria administrativa, en matèria judicial, règim lingüístic en l'ensenyament...).
	Suïssa-francès	Sí, la <i>Llei sobre les llengües nacionals i la comprensió entre les comunitats lingüístiques</i> (2007, en vigor a partir del 2009).
	Canadà-francès quebequès	Sí, la <i>Llei federal sobre l'estatut i l'ús de les llengües oficials del Canadà</i> (1988).
Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Es fan servir de manera normal en els usos institucionals de l'Estat quan s'adreça sense diferenciacions a tot el territori?	Espanya-català/gallec	No. L'ús del català, del gallec o d'altres llengües per part de l'Estat queda relegat als afers regionals i encara així condicionat a l'ús conjunt amb el castellà. L'ús general és unilingüe en castellà. Només alguna comunitat autònoma, dins les seves competències, prioritza la llengua en qüestió. Les comunitats autònomes de llengua pròpia castellana sempre la prioritzen o en fan un ús pràcticament únic.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Es fan servir de manera normal en els usos institucionals de l'Estat quan s'adreça sense diferenciacions a tot el territori?	Bèlgica-neerlandès	Sí. L'Estat s'adapta a la llengua de l'àmbit territorial on s'adreça o bé hi ha un trilingüisme estricte quan és de tipus general. Així, per exemple, quan l'Estat s'adreça al territori de llengua pròpia neerlandesa ho fa exclusivament en neerlandès, en un unilingüisme oficial. Això també és vàlid fins i tot per a l'alemany al territori corresponent. A la regió de Brussel·les hi ha usos plurilingües o diferenciats per a cada comunitat. En aquest cas, en general, es té en compte la llengua de cada ciutadà per adreçar-s'hi de manera unilingüe.
	Suïssa-francès	Sí. Fins i tot normalment es fa servir l'italià i el romanx. Molts usos habituals són, però, específics del territori i la política és unilingüe en la llengua de cada lloc segons han determinat els cantons o districtes.
	Canadà-francès quebequès	Sí. Fins i tot quan s'hi adreça territorialment fa servir el francès si hi ha un mínim de població que el parla, encara que sigui fora del territori tradicionalment històric.
Són d'ús normal i oficial de l'administració general de l'Estat en les comunicacions, rodes de premsa i discursos oficials adreçats a tot l'Estat de presidents, autoritats, portaveus del govern i caps d'estat?	Espanya-català/gallec	No. Ni el català ni el gallec es fan servir en les rodes de premsa, comunicacions o discursos oficials adreçats a tot el país. No hi ha cap tractament equitatiu respecte a la llengua històricament imposada, ni proporcional segons parlants quan el govern o el cap d'estat s'adreça a tot l'Estat. Per exemple, els discursos del cap d'estat o president del govern televisats per a tot l'Estat mai no es fan en català, gallec o basc.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són d'ús normal i oficial de l'administració general de l'Estat en les comunicacions, rodes de premsa i discursos oficials adreçats a tot l'Estat de presidents, autoritats, portaveus del govern i caps d'estat?	Bèlgica-neerlandès	Sí. De fet, el cap d'estat ha de jurar la Constitució en les tres llengües del país. El neerlandès és ben present en les comunicacions i rodes de premsa del govern adreçades a tot el país. De tota manera, segons la llengua del representant polític pot prevaldre'n més una que una altra.
	Suïssa-francès	Sí. Hi ha un criteri molt específic d'ús multilingüe o a l'àmbit personal cadascú fa servir la seva llengua.
	Canadà-francès quebequès	Sí. Hi ha uns criteris molt estrictes que equiparen anglès i francès.
Les televisions públiques (de l'Estat o, si no n'hi ha, regionals) que emeten en aquestes llengües poden captar-se en obert per a tot el territori del país?	Espanya-català/gallec	No. De fet, no hi ha, per exemple, cap canal públic estatal que emeti en català per a tot Espanya; a tot estirar hi ha programes desconnectats i cap canal públic estatal totalment en català. Tampoc no és possible de veure en obert per a tot l'Estat, pels canals convencionals, les televisions autonòmiques que emeten en català, gallec, basc o altres llengües. De fet, aquests canals tampoc no són totalment en aquestes llengües, com sí que ho són els canals públics estatals o autonòmics en castellà. A diferència dels models belga, suïss i canadenc per a les respectives llengües, o espanyol per al castellà, no se subtitulen ni doblen les intervencions quan són en castellà, ni la publicitat és bàsicament exclusiva en gallec o català. Hi ha un tractament, doncs, clarament diferenciat en els usos i àmbit territorial de difusió entre castellà i la resta de comunitats lingüístiques mitjanes.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Les televisions públiques (de l'Estat o, si no n'hi ha, regionals) que emeten en aquestes llengües poden captar-se en obert per a tot el territori del país?	Bèlgica-neerlandès	Sí. De fet, no hi ha una televisió pública per a tot l'Estat, sinó tres organismes diferenciats per a cada comunitat: tres organitzacions de radiodifusió diferenciades segons les tres comunitats lingüístiques. Els canals públics en neerlandès es poden veure arreu del país, fins i tot els que són en alemany són extensius a tot Valònia i arreu del país per IPTV. Els principals canals privats també es poden veure en francès i neerlandès arreu del país.
	Suïssa-francès	Sí. No només per al francès, sinó per a totes les llengües pròpies del país; inclosa la televisió en italià i romanx. Hi ha una televisió, la SRG SSR, que és una associació de quatre companyies que emeten la ràdio i televisió en diversos canals en alemany, francès, italià i romanx arreu. Aquesta associació té tres canals de televisió en alemany, dos en francès, dos en italià i un en romanx.
	Canadà-francès quebequès	Sí, es garanteix la presència del francès arreu del territori canadenc. De fet, és un objectiu de la principal televisió pública que depèn del govern federal que es pugui veure fàcilment de punta a punta del país. Però també les televisions del Quebec TVA i TV5 emeten en francès per a tot, o gairebé tot, el Canadà.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són presents, al mateix nivell i en la mateixa consideració que la llengua històricament imposada, en els webs generals i aplicacions de relació amb els ciutadans del govern i del parlament de l'Estat?	Espanya-català/gallec	No. Es prioritza, sovint de manera exclusiva, el castellà. També sovint cal passar pel castellà per accedir a les versions en català o gallec. A més, no són versions reals. El català, gallec o altres llengües només són presents al primer o segon nivell de finestres. L'anglès té més presència i consideració que qualsevol de les llengües espanyoles diferents del castellà. Al web del parlament de l'Estat (www.congreso.es) hi són totalment absents. Només hi ha versions en castellà i anglès. El web general del govern de l'Estat es presenta en 6 versions diferents, però només la versió en castellà, i gairebé l'anglesa, tenen els continguts complets o sense barreges idiomàtiques. Les versions en gallec, basc i les dues en català (català i valencià) mostren les notícies i els nivells successius de finestres només en castellà (normalment a partir del segon o tercer nivell).
	Bèlgica-neerlandès	Sí, de manera escrupolosa. El web del parlament federal és, al mateix nivell, en francès i neerlandès. Al web del govern abans d'accedir-hi cal triar entre francès, neerlandès, alemany i anglès.
	Suïssa-francès	Sí. La política és de fer servir com a mínim les quatre llengües nacionals. El web de l'Assemblea Federal suïssa és al mateix nivell en alemany, francès, italià, romanx i anglès i amb la documentació a tots els nivells en alemany, francès i italià. Al web del govern federal en un primer moment s'hi accedeix des de la versió en alemany, després es poden triar les versions completes en francès, italià, romanx i anglès.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són presents, al mateix nivell i en la mateixa consideració que la llengua històricament imposada, en els webs generals i aplicacions de relació amb els ciutadans del govern i del parlament de l'Estat?	Canadà-francès quebequès	Sí, de manera escrupolosa. Per exemple, el web del parlament canadenc és al mateix nivell en francès i anglès i abans d'accedir-hi cal triar entre ambdues llengües.
Són presents de manera equitativa amb la llengua històricament imposada o altrament majoritària, en posició, mida dels caràcters i continguts en els documents generals de l'Estat?	Espanya-català/gallec	No. El castellà generalment hi apareix de manera exclusiva o bé, en els pocs formats bilingües, sempre el castellà té una posició privilegiada; sovint establerta en els reglaments d'elaboració de documents. Així mateix, sovint, per accedir a les versions en català, castellà o basc cal passar pel castellà. En allò que afecta el territori l'Estat utilitza un unilingüisme castellà en els territoris de llengua pròpia castellana (en algun cas amb l'anglès), un unilingüisme castellà en els territoris d'altres llengües però que no han estat reconegudes i un bilingüisme amb preponderància del castellà i amb parts unilingües en castellà en els territoris amb altres llengües pròpies.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Tanmateix, es tendeix molt a la documentació i retolació unilingüe segons el territori o els ciutadans a què s'adreça.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són presents de manera equitativa amb la llengua històricament imposada o altrament majoritària, en posició, mida dels caràcters i continguts en els documents generals de l'Estat?	Suïssa-francès	Sí, tot i que es tendeix als usos unilingües en cada llengua segons el territori o els ciutadans a què s'adreça.
	Canadà-francès quebequès	Sí, així s'estableix per llei. Segons el territori es prioritza l'anglès o el francès.
S'anomenen en el text constitucional o en una llei de referència de manera que en quedi reflectida la identitat i unitat de la llengua en qüestió?	Espanya-català/gallec	No. Ni la Constitució, ni cap llei de referència estatal, estableix la identitat, nom o unitat d'aquestes llengües, com sí que fa amb el castellà, única llengua de la qual s'esmenta el nom a la Constitució.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Tant el neerlandès com el francès i l'alemany apareixen al text constitucional reiterades vegades.
	Suïssa-francès	Sí. Anomena i estableix el règim oficial general per a l'alemany, el francès, el romanx i l'italià. De fet, aquestes darreres, com a principi de protecció afegits, s'esmenten més cops que la resta en el text constitucional.
	Canadà-francès quebequès	Sí; tant per a l'anglès com per al francès.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són plenament presents en el passaport dels ciutadans?	Espanya-català/gallec	No. Hi són totalment absents. La portada és només en castellà. A dins hi ha informacions només en castellà, altres trilingües en castellà, anglès i francès i altres en totes les llengües oficials de la Unió Europea (24 llengües). Així, el passaport d'un ciutadà espanyol de Barcelona té mencions en maltès o irlandès, però no pas en català.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. El passaport és en quatre llengües: neerlandès, francès, alemany i anglès. Hi ha tres models diferents perquè hom pot triar l'ordre de la primera llengua. Així, a la portada, que és en tres llengües, fins i tot la minoria alemanya pot tenir l'alemany en primer lloc (els ciutadans poden triar entre el francès, el neerlandès i l'alemany com a primeres llengües). A dins també hi ha indicacions en les diverses llengües oficials de la Unió Europea.
	Suïssa-francès	Sí. De fet, el passaport és en cinc llengües: les quatre del país (alemany, francès, italià i romanx) i l'anglès. La llei estableix que els documents d'identitat personals han de ser sempre en quatre llengües com a mínim, les quatre pròpies.
	Canadà-francès quebequès	Sí. El passaport és bilingüe en anglès i francès, amb la mateixa mida de caràcters, però l'anglès en primer lloc.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són plenament presents en el document d'identitat dels ciutadans?	Espanya-català/gallec	Hi són presents però no pas en les mateixes condicions que la llengua tradicionalment imposada. Per als territoris de llengua pròpia castellana tota la informació és únicament en castellà. Per als territoris amb altres llengües pròpies que tanmateix no han volgut ser reconegudes per les autonomies corresponents també tot el document és únicament en castellà. Per als territoris amb altres llengües pròpies i que les autonomies han reconegut com a oficials del territori, el nom del país i del tipus del document és únicament en castellà i les indicacions de dades personals són bilingües amb el castellà i la llengua corresponent; però sempre amb el castellà en primer lloc.
	Bèlgica-neerlandès	Sí, en igualtat de condicions que la llengua històricament imposada. Apareix el nom del país i del tipus de document en quatre llengües (neerlandès, francès, alemany i anglès) de la mateixa mida i rellevància. La resta d'informacions són en la llengua de la regió i en anglès. Per exemple, en alemany i anglès, neerlandès i anglès o francès i anglès. Per a la regió de Brussel·les es pot tenir en francès i anglès o bé en neerlandès i anglès. Hi ha, per tant, tres models diferents.
	Suïssa-francès	Sí, en igualtat de condicions que qualsevol altra llengua. Tant el nom del país com el nom del document i totes les indicacions personals apareixen en cinc llengües arreu del territori suís: alemany, francès, italià, romanx i anglès.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Són plenament presents en el document d'identitat dels ciutadans?	Canadà-francès quebequès	No existeix un document específic d'identitat per a tot el Canadà. Hi ha províncies que en fan o d'altres que utilitzen altres documents com a identificatius. En tots els casos el francès hi és plenament present en les mateixes condicions que l'anglès; és a dir, que en alguns casos el document és només en anglès (allí on no es considera territori de parla francesa) o només en francès (com al Quebec).
Són presents en la retolació dels organismes del govern quan se situen en llocs emblemàtics de representació del país com edificis governamentals, parlament, ministeris, duanes...?	Espanya-català/gallec	No. Només hi són presents en les delegacions territorials i en format bilingüe.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Hi ha un ús bilingüe o trilingüe força estricta a Brussel·les i unilingüe en les delegacions territorials.
	Suïssa-francès	Sí. En tots els edificis del govern federal, encara que siguin en territori de parla alemanya (a Berna), la retolació és quadrilingüe. L'actuació als cantons és unilingüe en cada llengua del lloc o plurilingüe en les estances interiors. També hi ha usos plurilingües a les duanes d'arreu del país.
	Canadà-francès quebequès	Sí. La retolació és plenament plurilingüe, generalment tant en els edificis centrals com en les delegacions territorials dels edificis i serveis federals.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Tota la toponímia, noms de carrers i senyalització és en aquestes llengües en la retolació oficial allí on són pròpies?	Espanya-català/gallec	Sí, majoritàriament, però no pas a tot arreu. Per exemple, per al català en la major part del territori de llengua pròpia catalana els topònims oficials i de la retolació són únicament en català i en alguns casos bilingües, però també hi ha territoris (com la Franja de Ponent) on la senyalització dels topònims es fa majoritàriament només amb traduccions al castellà. Els noms dels carrers majoritàriament són en català. Per a tot Espanya en general les indicacions vers indrets amb altres llengües o noms oficials s'indica en castellà o en la llengua de destinació, no pas en la del lloc on se situa el rètol.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. En general la toponímia i senyalització és únicament en la llengua del territori. A Brussel·les la senyalització és bilingüe. Al territori germanòfon l'alemany és predominant, però algunes comunes fan indicacions bilingües en alemany i francès. Les indicacions vers indrets amb altres llengües o noms oficials s'indica sempre en la llengua del lloc del rètol si hi ha forma tradicional, no en la de la destinació.
	Suïssa-francès	Sí. La toponímia i senyalització és únicament en la llengua del territori. En els poquíssims punts que hi ha bilingüisme s'indica de forma bilingüe. Tanmateix, en llocs bilingües amb una llengua feble (com el romanx) sovint és només en aquesta llengua. També hi ha toponímia en romanx en llocs on ha desaparegut però s'hi considera llengua històrica. Les indicacions vers indrets amb altres llengües o noms oficials s'indica sempre en la llengua del lloc del rètol si hi ha forma tradicional.

Simbolisme, usos i representativitat de l'Estat		
Tota la toponímia, noms de carrers i senyalització és en aquestes llengües en la retolació oficial allí on són pròpies?	Canadà-francès quebequès	Sí. En el territori francòfon (com el Quebec) hi ha monolingüisme en francès. A Nova Brunsvic, segons la llengua del lloc el topònim és en anglès, francès o en micmac (llengua autòctona), encara que algunes poblacions també tenen indicacions del topònim bilingüe. Pel que fa a la senyalització vial, al Quebec és unilingüe, encara que puntualment pot haver-hi alguna informació en anglès. Per a la toponímia i senyalització en territoris d'altres llengües autòctones pot haver-hi unilingüisme d'aquestes llengües o en format bilingüe. També podem trobar algunes indicacions bilingües anglès-francès en les províncies d'unilingüisme oficial anglès.
Obligació de conèixer la llengua		
Llur coneixement pot ser suficient (sense conèixer altres llengües) per obtenir la nacionalitat ?	Espanya-català/gallec	No. De fet, s'han denegat peticions de nacionalitat quan hom ha mostrat l'arrelament a través del coneixement del català.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Amb el neerlandès n'hi ha prou; no cal saber francès, per exemple.
	Suïssa-francès	Sí. En general cal la llengua o una de les llengües del cantó o districte d'on es vol obtenir la ciutadania. Normalment és necessari la llengua pròpia del lloc, en aquest cas el francès, fins i tot per als suïssos d'altres cantons que tenen altres llengües.
	Canadà-francès quebequès	Sí. Amb el francès n'hi ha prou; no cal saber l'anglès, per exemple.

Obligació de conèixer la llengua		
Cal que la sàpiguen els funcionaris que actuen allí on és pròpia?	Espanya-català/gallec	Només una part. En general és requisit per als funcionaris de les administracions regionals o locals i no pas els de l'Administració de l'Estat, que no cal que coneguin la llengua. En alguns casos tampoc no és requisit per als funcionaris que depenen de l'administració local o autonòmica. Un bon exemple en seria la sanitat en algunes autonomies com les Illes Balears o el País Valencià.
	Bèlgica-neerlandès	Sí en el 98% del territori on és pròpia. En el cas específic de la regió de Brussel·les es pot demanar un requisit bilingüe, només del francès o només del neerlandès segons el cas.
	Suïssa-francès	Sí, és requisit per ser funcionari en aquests territoris i de fet també en una part del personal general de la federació, atès que hi ha una representació proporcional de les llengües del país.
Cal que la sàpiguen tots els polícies que actuen allí on és pròpia, incloses les forces de seguretat de l'Estat?	Canadà-francès quebequès	Sí, al Quebec és requisit per ser funcionari. En altres territoris, com Nova Brunsvic, depèn del tipus de plaça.
	Espanya-català/gallec	No.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. És la llengua per defecte de la policia en aquest territori i l'obligatòria de tota actuació. A la regió de Brussel·les la llei estableix que la policia ha de saber tant francès com neerlandès.
	Suïssa-francès	Sí.
	Canadà-francès quebequès	Sí. Així s'estableix al Quebec (major part de territori històric), però també en altres llocs on el francès és més minoritari com Nova Brunsvic.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Món socioeconòmic		
Cal que les dades obligatòries dels productes alimentaris distribuïts allí on són pròpies estiguin etiquetades en la llengua respectiva?	Espanya-català/gallec	Hi ha una llei que determina l'obligatorietat per a Catalunya, però és subjecte d'interpretació. Tant el Govern català com l'espanyol han interpretat que la llei no hi obliga i per tant a la pràctica no és obligatori el català. També està pendent d'aplicar-se (tot i ser vigent) la llei que obliga l'etiquetatge en català de productes catalans amb denominacions d'origen i de qualitat. No hi ha una obligació ni per al gallec ni per al basc, ni tampoc per al català a la resta del domini lingüístic.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. És obligatori el neerlandès a Flandes i a la regió de Brussel·les, així com el francès ho és a Brussel·les i al territori francòfon. L'alemany també és obligatori al territori germanòfon (Llei federal del 1991 sobre pràctiques al comerç i protecció del consumidor). Hi ha un compliment generalitzat de la llei pel que fa a totes les llengües.
	Suïssa-francès	Sí. No només allí on són pròpies, sinó arreu del país, en les mateixes condicions que l'italià i l'alemany. Així ho determina una llei federal sobre la informació al consumidor. Hi ha un compliment generalitzat de la llei pel que fa a totes les llengües.
	Canadà-francès quebequès	Sí. En la major part del territori on és llengua històrica cal que totes les informacions siguin en francès. El francès al Quebec és obligatori en totes les informacions adreçades als consumidors, ofertes, béns i serveis, catàlegs, contractes, factures, garanties, instruccions, formularis...

Món socioeconòmic		
Cal que els prospectes dels productes farmacèutics distribuïts allí on són pròpies siguin en la llengua respectiva?	Espanya-català/gallec	Per al català no en bona part del territori on és pròpia, però sí teòricament a Catalunya. Tanmateix, el Govern català encara no ha tramitat cap denúncia per incompliment i hi ha una pràctica il·legal generalitzada. No hi ha cap obligació ni per al gallec ni per al basc.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. És obligatori el neerlandès a Flandes i a la regió de Brussel·les.
	Suïssa-francès	Sí. No només allí on són pròpies, sinó arreu del país, en les mateixes condicions que l'italià i l'alemany.
	Canadà-francès quebequès	Sí. És obligatori en la major part del territori on és llengua històrica, sense haver-hi una altra llengua obligatòria. De fet, la llei federal permet que es distribueixin en anglès, francès o bilingüe francès i anglès, sempre que no hi hagi una llei provincial més restrictiva com és el cas del Quebec, que obliga a la distribució en francès.

Món socioeconòmic		
<p>És obligatori que els manuals d'instruccions de productes industrials, electrodomèstics, mobles, tèxtils... destinats al consumidor siguin en aquestes llengües allí on són pròpies?</p>	Espanya-català/gallec	Per al català no en bona part del territori on és pròpia, però sí teòricament a Catalunya. Tanmateix, el Govern català encara no ha tramitat cap denúncia per incompliment i la majoria d'empreses actuen fora de la legalitat. No hi ha cap obligació ni per al gallec ni per al basc.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. És obligatori el neerlandès a Flandes i a la regió de Brussel·les per una llei estatal general de l'any 1991 sobre pràctiques del comerç.
	Suïssa-francès	Sí. No només allí on són pròpies, sinó arreu del país, en les mateixes condicions que l'italià i l'alemany. Així ho determina una llei federal sobre la informació al consumidor.
	Canadà-francès quebequès	Sí. És obligatori en la major part del territori on és llengua històrica, sense haver-hi cap altra llengua obligatòria.
<p>Cal que la retolació fixa dels establiments oberts al públic allí on són pròpies sigui en la llengua respectiva?</p>	Espanya-català/gallec	En el cas del català hi ha territoris catalanòfons on sí que cal fer-ho i alguns altres on no. Cal fer-ho, per exemple, a Catalunya. Per al català no hi ha cap obligació ni al País Valencià, ni a les Illes Balears, ni a la Franja de Ponent. Tanmateix, allí on és obligatori hi ha força incompliment.
	Bèlgica-neerlandès	No hi ha l'obligació, però és una pràctica assumida que la retolació sigui en neerlandès a Flandes i en francès a Valònia. Més enllà de la pressió social es desprèn del règim d'oficialitat. A Brussel·les es pot trobar de tot: formes bilingües, unilingües en francès o neerlandès i també només en anglès en un format neutre. A la regió germanòfona l'alemany és present entre el 85 i 90% dels establiments.

Món socioeconòmic		
<p>Cal que la retolació fixa dels establiments oberts al públic allí on són pròpies sigui en la llengua respectiva?</p>	Suïssa-francès	Depèn de la determinació que en faci cada cantó. Però les mesures són més estrictes allí on les llengües es veuen més amenaçades. En el cas del Ticino, per exemple, la llengua italiana és obligatòria en la retolació, amb sancions previstes en cas d'incompliment. Hi poden aparèixer altres llengües sempre que la mida i importància dels caràcters siguin inferiors. També hi ha regulacions al cantó trilingüe dels Grisons segons l'estatut lingüístic de cada municipalitat.
	Canadà-francès quebequès	Sí, en la majoria del territori on viuen els francòfons, per exemple al Quebec.
Ensenyament		
<p>És obligatori l'ensenyament allí on són pròpies?</p>	Espanya-català/gallec	Sí en la major part de territori, però no pas en tot. Per exemple, a la Franja de Ponent de l'Aragó no és obligatori el català, com tampoc no ho és el gallec a les zones de parla galaicoportuguesa d'Astúries i Castella i Lleó.
	Bèlgica-neerlandès	Sí.
	Suïssa-francès	Sí.
	Canadà-francès quebequès	Sí.

Ensenyament		
S'ensenyen i s'ofereixen de manera normal en l'ensenyament bàsic més enllà dels territoris on és pròpia?	Espanya-català/gallec	No.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. En general pràcticament tots els alumnes del país, com a segona o tercera llengua, estudien neerlandès. En poden quedar absents en alguns casos els alumnes dels territoris de llengua alemanya. De tota manera, s'ofereix pràcticament arreu.
	Suïssa-francès	Sí. Es procura que s'ofereixi també en altres cantons o districtes on el francès no és llengua pròpia. Això mateix passa amb la resta de llengües del país. Hi ha un acord entre cantons per ensenyar una llengua no pròpia del lloc però sí de Suïssa, a més de l'anglès.
	Canadà-francès quebequès	Sí. És llengua normal d'aprenentatge a tot el Canadà. Fins i tot es pot rebre com a vehicular arreu del país condicionada a un mínim de població francòfona.
Poden ser llengua vehicular d'ensenyament arreu del territori on són pròpies en igualtat de condicions que la llengua tradicionalment imposada en el territori on aquesta és pròpia?	Espanya-català/gallec	Sí que pot ser en general llengua vehicular, però no en les mateixes condicions que el castellà en el seu territori, on generalment no se'n pot triar una altra. També hi ha territoris de llengua catalana i gallega on no pot ser vehicular (en el cas del català, per exemple, a la Franja de Ponent a l'Aragó).
	Bèlgica-neerlandès	Sí, no hi ha diferències de tractament.

Ensenyament		
Poden ser llengua vehicular d'ensenyament arreu del territori on són pròpies en igualtat de condicions que la llengua tradicionalment imposada en el territori on aquesta és pròpia?	Suïssa-francès	Sí. No hi ha diferències. En general (depèn de cada cantó) la llengua pròpia és la llengua vehicular de l'ensenyament. Hi ha pocs llocs on s'ofereixin dues llengües vehiculars. El francès és, doncs, l'única llengua vehicular en tot l'ensenyament allí on és la llengua del municipi. Això s'aplica per a totes les llengües del país. Atesa la força de l'alemany hi ha una cobertura jurídica especial més forta de protecció per al francès, l'italià i el romanx allí on són pròpies. A més, hi ha classes si escau d'acollida per als suïssos de territoris amb altres llengües perquè s'adaptin al sistema de llengua vehicular de cada lloc.
	Canadà-francès quebequès	Sí, de fet, amb més força. És llengua vehicular arreu en les mateixes condicions que l'anglès, condicionada al nombre de ciutadans que parlen el francès o l'anglès en cada lloc. Tanmateix, en la major part del territori on és llengua històrica, al Quebec, per a la població immigrada el francès queda blindat com a única llengua vehicular com a mitjà de protecció de la llengua més feble en l'àmbit canadenc. També aquí és l'única vehicular per a la població francòfona, cosa que normalment no passa a les zones de predomini de l'anglès. Arreu del Canadà també hi ha escoles d'immersió lingüística en francès malgrat que no en sigui la llengua històrica.

Ensenyament		
Són llengües vehiculars obligatòries en l'ensenyament dels nous-nous allí on són pròpies?	Espanya-català/gallec	No, en la major part del territori de les llengües pròpies. Tanmateix, en el cas de Catalunya, cal ser part activa com a pares per fer efectiu un sistema vehicular en una altra llengua diferent del català o occità, de manera que, en aquest cas, si més no és llengua vehicular per defecte.
	Bèlgica-neerlandès	Sí, llevat de la regió de Brussel·les, on es pot escollir també el francès o en alguna altra situació molt determinada en alguns pocs municipis de llengua pròpia neerlandesa (en les mateixes condicions que uns comptats municipis de llengua francesa en relació amb el neerlandès). També hi ha sistemes de reforç per als alumnes francòfons.
	Suïssa-francès	Sí, en la mateixa consideració que qualsevol altre ciutadà, però amb reforç d'acolliment lingüístic. Això és així per al francès, però particularment intens per a llengües menys parlades com l'italià i el romanx en sengles territoris.
	Canadà-francès quebequès	Sí, en la major part del territori on és oficial, en aquest cas a la província del Quebec.

Justícia		
Els jutges, fiscals, secretaris judicials i personal funcionari de l'Estat estan obligats a saber la llengua corresponent allí on és pròpia?	Espanya-català/gallec	No.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. Cal que els jutges, fiscals, secretaris i personal funcionari la coneguin. A la regió de Brussel·les hi ha dos sistemes en cada llengua i hi ha paritat en els òrgans superiors del poder judicial. Cal saber neerlandès o francès per exercir en aquest darrer territori.
	Suïssa-francès	Sí. Generalment la justícia depèn dels cantons i són aquests els qui en determinen el funcionament lingüístic.
	Canadà-francès quebequès	Sí, en la major part del territori on és pròpia. En el cas del Quebec, el francès és per defecte la llengua de la justícia.
Són llengües de les sentències i de tot el procés del tribunal constitucional , de cassació o altre tribunal últim de l'Estat com a mínim quan hom s'hi adreça en aquesta llengua?	Espanya-català/gallec	No. El Tribunal Constitucional no ha fet mai cap sentència en català, gallec o basc ni admet recursos en aquestes llengües.
	Bèlgica-neerlandès	Hi ha l'obligació de seguir el procediment en la llengua de la sentència contra la qual es recorre, que pot ser francès, neerlandès o alemany. Les resolucions del Tribunal de Cassació es tradueixen a totes les llengües històriques. El Tribunal Constitucional fa les sentències en francès i neerlandès i, si la demanda s'ha fet en alemany, també en alemany.
	Suïssa-francès	Sí. El francès, juntament amb l'alemany i l'italià i en alguns casos el romanx, són llengües d'ús normal pels tribunals federals. Hom s'hi pot adreçar en francès i tot el procediment i sentències serà en francès. Els tribunals dels cantons de llengua pròpia francesa també funcionen en francès, sovint per defecte o de manera exclusiva.
	Canadà-francès quebequès	Sí. En general són en totes dues llengües, anglès i francès.

Justícia		
Són llengües per defecte de la justícia allí on són pròpies?	Espanya-català/gallec	No. La part afectada teòricament pot expressar-se en català o gallec allí on s'han reconegut com a oficials regionals, però a la pràctica no hi ha garanties que sempre ho pugui fer.
	Bèlgica-neerlandès	Sí. La justícia funciona per defecte en aquesta llengua de manera exclusiva. Tot el procediment judicial es fa exclusivament en francès, neerlandès o alemany segons el territori de cada llengua. A la regió de Brussel·les es pot triar entre el funcionament en neerlandès o francès segons vulgui la part afectada. Hi ha dret d'opció lingüística en qualsevol procediment judicial arreu del territori. La part afectada pot expressar-se en neerlandès als territoris de llengua pròpia francesa.
	Suïssa-francès	Sí.
	Canadà-francès quebequès	Sí. És l'única llengua per defecte d'ús en la justícia en la major part de territori històric, al Quebec. Es preveuen així mateix algunes excepcions a l'ús únic del francès. És juntament amb l'anglès la llengua de la justícia a Nova Brunsvic.

4. El reconeixement oficial d'altres comunitats lingüístiques mitjanes dins del context europeu i de les democràcies del món

El tractament del català a Espanya és excepcional en relació amb aquests contextos

Com hem dit dessús, la solució belga, suïssa o canadenca no ha estat l'única a l'hora de resoldre el reconeixement de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes en països de tradició democràtica. De fet, majoritàriament, aquest reconeixement s'ha resolt amb la divisió territorial del país, de manera que s'han creat nous estats tot atenent a les nacions culturals, històriques o lingüístiques, bé sigui mitjançant referèndums, acords o forçats per les circumstàncies.

Tot i prenent com a punt de vista el cas espanyol vers la comunitat lingüística de parla catalana, hem volgut acotar més el punt de comparació. Hem pres totes les comunitats lingüístiques mitjanes que tenen entre 3 i 10 milions de parlants nadius o habituals dins un estat i que formen part de la Unió Europea o de l'espai Schengen. Hi ha 14 casos, dels quals 10 corresponen a llengües no globals, és a dir, pròpiament mitjanes en l'àmbit mundial que, com el català, si sumem tots els parlants que tenen arreu del món no assoleixen els 25 milions de parlants habituals. Per al recompte de parlants habituals o nadius ens hem basat en les dades exposades dessús i per als nous casos en les del portal Ethnologue, que sovint parteix de dades de la Comissió Europea. Els 14 casos que hi ha en aquest espai són: alemany a Àustria, neerlandès a Bèlgica, francès a Bèlgica, búlgar a Bulgària, danès a Dinamarca, eslovac a Eslovàquia, català a Espanya, finès a Finlàndia, hongarès a Hongria, noruec a Noruega, suec a Suècia, alemany a Suïssa, anglès a Irlanda i croat (serbocroat) a Croàcia.

A la **Taula 9** hem volgut exposar el reconeixement oficial que té cada comunitat lingüística en els respectius països i com han encarat el tractament que tenen. Al **Gràfic 6** mostrem aquestes mateixes dades en funció de si són o no llengües oficials d'estat. El cas espanyol amb el català és l'únic que no l'ha reconegut com a oficial de l'Estat.

Taula 9: Reconeixement oficial de la llengua de les 14 comunitats lingüístiques d'entre 3 i 10 milions de parlants habituals en estats de la Unió Europea i de l'espai Schengen

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Alemany	Àustria	8.100.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.
Neerlandès	Bèlgica	6.100.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat fortament plurilingüe que reconeix com a oficials d'estat totes les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes.

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Francès	Bèlgica	4.300.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat fortament plurilingüe que reconeix com a oficials d'estat totes les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes.
Búlgar	Bulgària	7.000.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Danès	Dinamarca	5.400.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.
Eslovac	Eslovàquia	4.800.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.
Català	Espanya	5.100.000	No	No	No ha assolit el reconeixement com a llengua oficial d'estat.

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Finès	Finlàndia	5.200.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües. En el mateix estat es reconeixen altres llengües oficials d'estat com el suec.
Hongarès	Hongria	9.800.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.

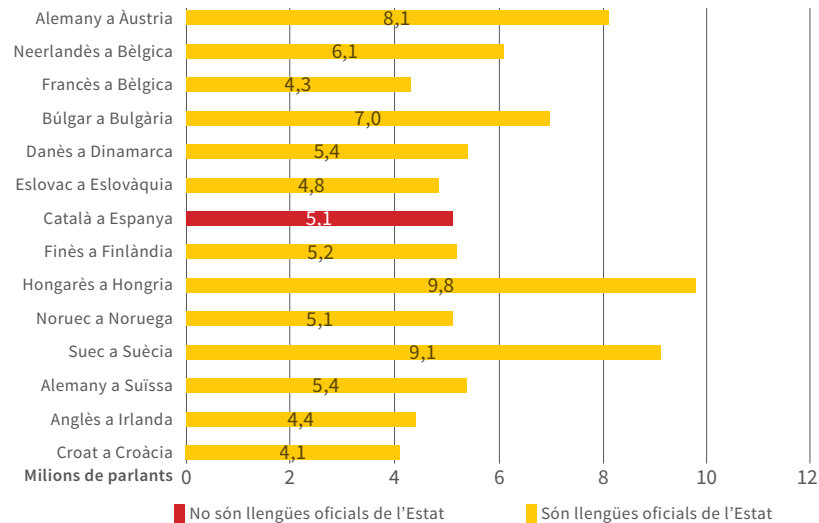
Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Noruec	Noruega	5.100.000	Sí	<i>No pertany a la UE</i>	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.
Suec	Suècia	9.100.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.

Llengua	País	Parlants habituals aproximats	És llengua oficial d'estat?	És llengua oficial de la UE?	Com han encarat el reconeixement oficial?
Alemany	Suïssa	5.400.000	Sí	<i>No pertany a la UE</i>	Forma part d'un estat fortament plurilingüe que reconeix com a oficials d'estat totes les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes.
Anglès	Irlanda	4.400.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes.
Croat (serbocroat)	Croàcia	4.100.000	Sí	Sí	Forma part d'un estat independent sense altres comunitats lingüístiques mitjanes després d'un procés de separació respecte a altres territoris amb altres llengües.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Gràfic 6: El reconeixement oficial de les 14 comunitats lingüístiques d'entre 3 i 10 milions de parlants habituals dins un estat de la Unió Europea o de l'espai Schengen (en milions de parlants)

Si ampliem l'àmbit d'observació a tots els països del Consell d'Europa (vegeu **Taula 10** i **Gràfic 7**), el cas espanyol, juntament amb el rus i el turc, és una de les tres excepcions. La resta sempre reconeixen com a oficials d'estat totes les llengües parlades habitualment per entre 3 i 10 milions de parlants. Així i tot, cal tenir en compte que aquesta excepcionalitat és especialment forta per a Espanya i Turquia. En el cas de la Federació Russa, permet la plena oficialitat del tàtar regionalment sense imposicions de saber el rus i, per tant, si més no teòricament, es pot considerar una oficialitat completa del tàtar en l'àmbit regional, cosa que amb el català a Espanya, constitucionalment i per jurisprudència, no es permet. Així mateix, cal tenir en compte que d'aquestes llengües el català és la que representa un percentatge més alt en relació amb el total de la població del país.

Podríem dividir els 47 països del Consell d'Europa en tres grups (**Taula 10**): 1) els que no tenen cap comunitat lingüística autòctona de més de 3 milions de parlants habituals (en general són força homogenis lingüísticament pel que fa a llengües pròpies), 2) els que tenen comunitats lingüístiques mitjanes d'entre 3 i 10 milions de parlants habituals (la mesura que ens permet comparar el cas català dins d'Espanya) i 3) els que tenen comunitats lingüístiques autòctones de més de 10 milions de parlants i cap entre els 3 i els 10 milions de parlants.

Cal tenir en compte que dins el Consell d'Europa hi són tots els països europeus llevat de Kosovo, Bielorússia i el Vaticà. Kosovo i Bielorússia tenen oficialitat d'estat per constitució plurilingüe, encara que, sobretot en el cas de Bielorússia, no sempre és efectiva.

Taula 10: Països del Consell d'Europa per comunitats lingüístiques

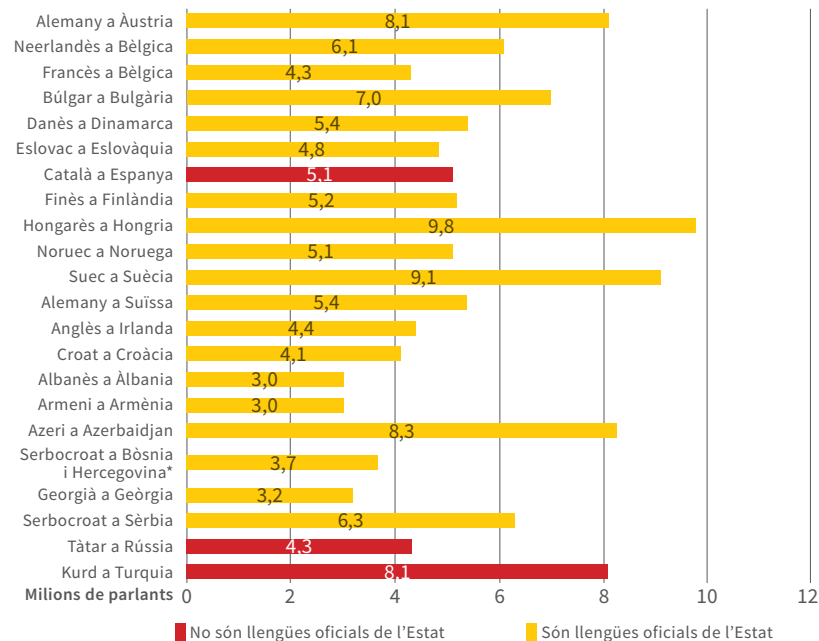
Països	Reconeixement lingüístic
No tenen cap comunitat lingüística autòctona de més de 3 milions de parlants habituals	
Andorra, Eslovènia, Estònia, Islàndia, Letònia, Liechtenstein, Lituània, Luxemburg, Macedònia, Malta, Moldàvia, Mònaco, Montenegro, San Marino i Xipre	En tots aquests casos es reconeixen com a oficials d'estat les llengües de les comunitats mitjanes (més d'1 milió de parlants habituals, coneixement escrit força estès de la població que la parla i tradició en usos administratius i universitaris) i fins i tot van més enllà en el reconeixement oficial d'estat de llengües més petites. Alguns països en reconeixen més d'una (amb alguns matisos), com Luxemburg, Malta, Moldàvia, Montenegro o Xipre.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

Països	Reconeixement lingüístic
Tenen alguna comunitat lingüística autòctona d'entre 3 i 10 milions de parlants	
Albània, Armènia, Àustria, Bèlgica, Bulgària, Dinamarca, Eslovàquia, Espanya, Finlàndia, Hongria, Noruega, Suècia, Suïssa, Azerbaidjan, Bòsnia i Hercegovina, Croàcia, Geòrgia, Irlanda, Sèrbia, la Federació Russa i Turquia	<p>En tots aquests casos es reconeixen com a oficials d'estat totes les llengües de mides semblants a la catalana (d'entre 3 i 10 milions de parlants), amb l'excepció de tres estats: Turquia, Espanya i la Federació Russa. També alguns d'aquests països, bé sigui per a llengües mitjanes o més petites, tenen més d'una llengua oficial d'estat. Són Bèlgica, Finlàndia, Suïssa i Irlanda. Noruega també en reconeix dues, per bé que són varietats d'una mateixa llengua, com Bòsnia i Hercegovina amb tres models diferents i dos alfabets. Geòrgia i Dinamarca fan excepcions en l'oficialitat general segons territoris. En el cas de Geòrgia, a la Constitució eleva la consideració oficial de l'abkhaz en el mateix punt de l'article 8 que fa oficial el georgjà i al mateix nivell que el georgjà per al territori d'Abkhàzia. A Geòrgia, només 129.000 ciutadans parlen normalment l'abkhaz (un 3%).</p> <p>Les tres excepcions (no reconeixen les comunitats lingüístiques mitjanes com a oficials d'estat) són Espanya, Turquia i la Federació Russa.</p>

Països	Reconeixement lingüístic
Tenen comunitats lingüístiques autòctones de més de 10 milions de parlants i cap entre els 3 i els 10 milions de parlants	
Alemanya, França, Grècia, Itàlia, els Països Baixos, Polònia, Portugal, el Regne Unit de la Gran Bretanya i Irlanda del Nord, Romania, la República Txeca i Ucraïna	<p>En general, es poden considerar països força homogenis, llevat que tinguin moltes comunitats lingüístiques més petites. D'entre els més diversos hi ha França, Itàlia, el Regne Unit i Romania. En el cas d'Ucraïna, cal tenir en compte que hi ha més de 14 milions de ciutadans de llengua habitual russa, encara que no és plenament oficial de l'Estat. Això representa més d'un 30% del país. No és, de fet, llengua autòctona, sinó de migracions recents, encara que en alguns llocs s'ha convertit en homogènia després que les deportacions, les morts en massa i les migracions forçades van arraconar l'ucraïnès dels territoris històrics.</p>

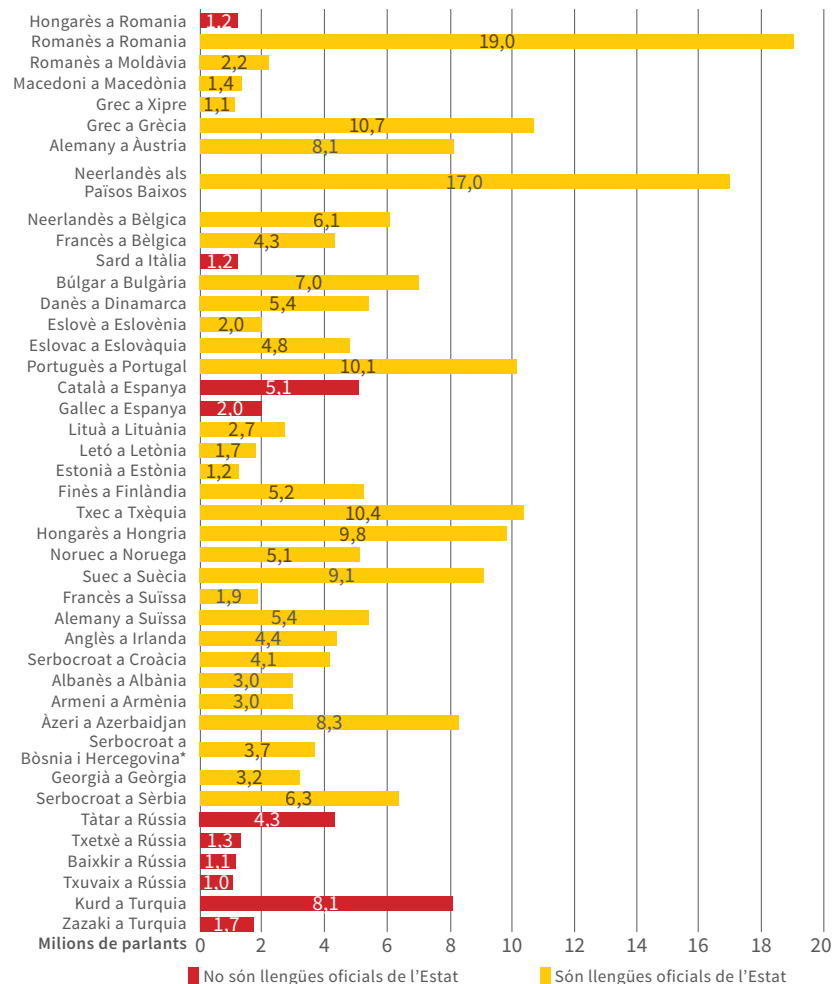
Gràfic 7: El reconeixement oficial de les 22 comunitats lingüístiques d'entre 3 i 10 milions de parlants habituals dins un estat del Consell d'Europa (en milions de parlants)

* Hem sumat com una única llengua les tres llengües reconegudes com a oficials a Bòsnia i Hercegovina: el bosnià (2.100.000 parlants habituals segons Ethnologue), el croat (554.000) i el serbi (1.170.000). De fet, el serbocroat de Croàcia i Sèrbia oficialment també són diferents i s'escriuen en dos alfabetos diferents.

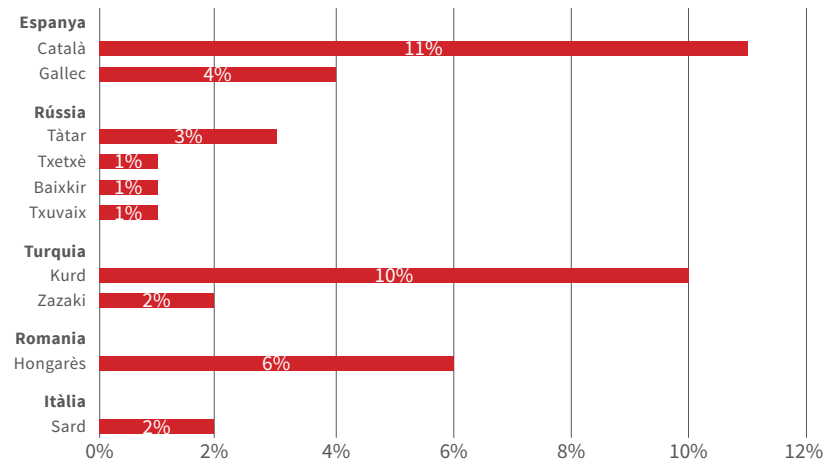
Si féssim una extensió per a les comunitats lingüístiques autòctones de cada país del Consell d'Europa d'entre 1 i 25 milions, en sortirien més comunitats lingüístiques mitjanes; concretament passariem de 22 a 42. D'aquestes, n'hi ha 10 les llengües de les quals no són oficials de l'estat però que corresponen només a 5 països. Són el gallec i el català per a Espanya, el kurd i el zazaki per a Turquia, el tàtar, el txetxè, el baixkir i el txuvaix per a la Federació Russa, l'hongarès per a Romania i de fet també el sard per a Itàlia, encara que la Constitució italiana no imposa cap llengua oficial, però sí que es desprèn *de facto* l'oficialitat única de l'italià (reconeguda per la llei de llengües italiana). En els **Gràfics 8 i 9** expressem aquesta situació tant en parlants totals com en percentatges dins el país. Per al **Gràfic 8** hem comparat aquests 42 casos en nombres absoluts de parlants i per al **Gràfic 9** la comparativa en percentatge és per als 10 casos dels 5 països que no les han reconegut com a llengües oficials d'estat.

Gràfic 8: El reconeixement oficial de les 42 comunitats lingüístiques d'entre 1 i 25 milions de parlants habituals dins un estat del Consell d'Europa (en milions de parlants)

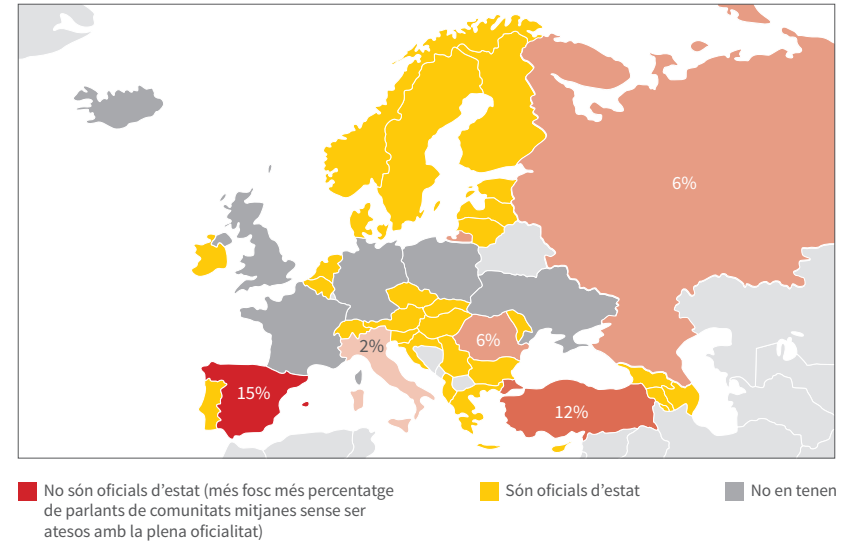
* Hem sumat com una única llengua les tres llengües reconegudes com a oficials a Bòsnia i Hercegovina: el bosnià (2.100.000 parlants habituals segons Ethnologue), el croat (554.000) i el serbi (1.170.000). De fet, el serbocroat de Croàcia i Sèrbia oficialment també són diferents i s'escriuen en dos alfabetos diferents.

Gràfic 9: Les 10 comunitats lingüístiques europees (dels 47 països del Consell d'Europa) que tenen més d'1 milió de parlants habituals els estats dels quals no han volgut reconèixer llurs llengües com a oficials d'estat (en percentatge de parlants dins del país)

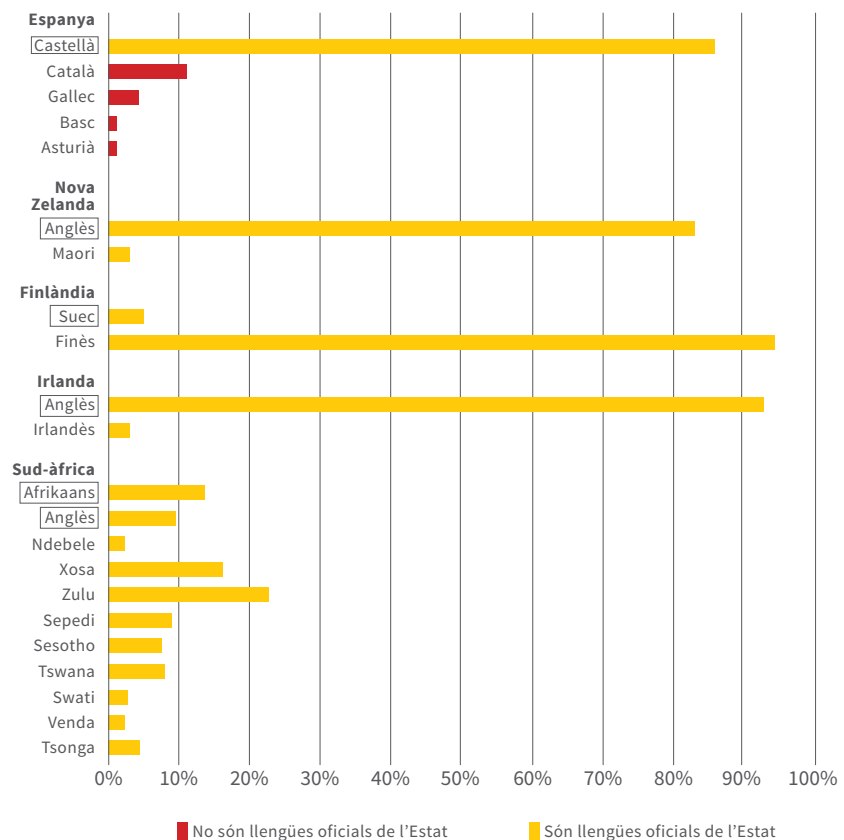
Si volguéssim fer una classificació dels països europeus que reconeixen menys les comunitats lingüístiques mitjanes, sens dubte, per volum i pes dins el país, Espanya i Turquia encapçalarien aquesta llista, sobretot amb el català i el kurd. Pel que fa als parlants, per aquest ordre, els més perjudicats serien els parlants de kurd a Turquia, de català a Espanya i de tàtar a la Federació Russa. Pel que fa al percentatge de parlants, l'ordre seria el català a Espanya, el kurd a Turquia i l'hongarès a Romania. En el **Gràfic 10** (en forma de mapa), hem volgut representar aquesta situació.

Gràfic 10: Països del Consell d'Europa amb comunitats lingüístiques mitjanes d'entre 1 i 25 milions de parlants

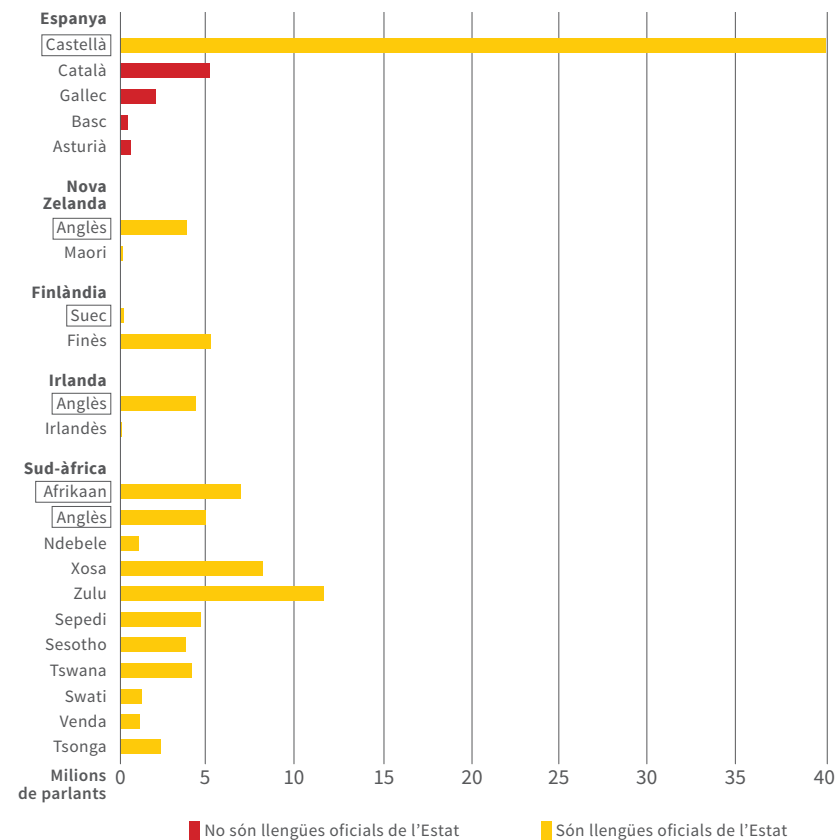

El comportament de Turquia i Espanya no és només estrany per a les democràcies europees i per als casos que hem exposat de països fortament plurilingües com Bèlgica, Suïssa i el Canadà, sinó que arreu del món hi ha molts models que tendeixen cap a la neutralitat lingüística, fins i tot per a comunitats més petites. Tot seguit posem altres exemples on es mostra l'evidència de l'anomalia espanyola, sobretot en relació amb la comunitat lingüística de llengua catalana. Hem pres també com a models altres democràcies com Finlàndia, Irlanda, Nova Zelanda i Sud-àfrica. Tots aquests països tenen llengües reconegudes com a oficials de l'Estat (en un mateix nivell com a estat i normalment amb diferències territorials com els casos dels quals ja hem parlat de Bèlgica, Suïssa i el Canadà) que no són llengües globals, sinó mitjanes o petites. En els casos d'Irlanda, Nova Zelanda i Sud-àfrica aquestes llengües no són, a més, les més parlades del país. Això passa amb l'irlandès a Irlanda, amb el maori a Nova Zelanda o amb l'afrikaans, el ndebele, el xosa, el sepedi, el sesotho, el tswana, l'swati, el venda i el tsonga a Sud-àfrica.

Gràfic 11: L'anomalia espanyola en el context d'alguns països fortament plurilingües de tradició democràtica. Percentatge de parlants habituals o nadius dins el país de llengües oficials d'estat en relació amb les principals llengües autòctones espanyoles. Emmarcades, les llengües històricament imposades en els respectius països (dades oficials o d'Ethnologue)

Gràfic 12: L'anomalia espanyola en el context d'alguns països fortament plurilingües de tradició democràtica. Nombre de parlants habituals de llengües oficials d'estat en relació amb les principals llengües autòctones espanyoles. Emmarcades, les llengües històricament imposades en els respectius països (dades oficials o d'Ethnologue, en milions de parlants)

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

A tall d'exemples, en la **Taula 11** exposem altres casos de redactats constitucionals (més enllà dels casos belga, suís i canadenc) pel que fa a la llengua en països multilingües en relació amb el model espanyol.

Taula 11

País	Principals preceptes constitucionals sobre llengües oficials en alguns països plurilingües
Espanya	Només estableix el castellà com a llengua oficial d'estat. Obliga al seu coneixement explícitament per a tot el territori. Teòricament obliga que les regions reconeixin llurs llengües autòctones com a oficials però a la vegada la jurisprudència del Tribunal Constitucional ha deixat clar que mentre estan obligats per al castellà, qualsevol reconeixement de les altres llengües és optatiu i sempre limitat on són autòctones i que no pot ser impositiu del deure de saber-la, com sí que ho és per al castellà. A la pràctica el deure únic de saber castellà limita el caràcter oficial regional de les altres llengües. La Constitució tampoc no anomena quines són aquestes altres llengües. Només surt el nom del castellà. Les autonomies poden reconèixer, doncs, certs reconeixements regionals, però no tenen competències exclusives i l'Estat i la Constitució en limiten els efectes.
Finlàndia	Estableix dues llengües oficials com a llengües nacionals del país: el suec i el finès. A més, reconeix per Constitució el sami i el romaní. En el cas del sami (1.830 parlants habituals), la Constitució reconeix explícitament el dret de relacionar-se amb llur llengua amb les autoritats. El parlament sami, el consell sami i el consell consultiu per als afers samis vetllen pels drets d'aquests parlants. Pel que fa a altres ordenaments regionals, a les Illes Aland només el suec, a tots els afectes, és oficial. L'unilingüisme per a aquesta regió autònoma queda explícit a l'article 36 de l'estatut. De fet, fins i tot per als gairebé 30.000 parlants de les illes hi ha un passaport específic.
Irlanda	La Constitució estableix l'irlandès com a llengua nacional i primera llengua oficial. L'anglès és reconegut com a segona llengua oficial. A la pràctica hi ha un monolingüisme oficial en els territoris de llengua irlandesa i un bilingüisme oficial per als territoris de llengua anglesa (antigament també de parla irlandesa). L'irlandès s'ensenya arreu com a segona llengua o vehicular i a les zones de llengua irlandesa és la llengua vehicular de l'ensenyament.

País	Principals preceptes constitucionals sobre llengües oficials en alguns països plurilingües
Sud-àfrica	La Constitució estableix onze llengües oficials de l'Estat que són l'afrikaans, l'anglès, el ndebele, el xosa, el zulu, el sepedi, el sesotho, el tswana, l'swati, el venda i el tsonga. A més té un article que reconeix la minorització històrica de les llengües indígenes (diferents de l'afrikaans i l'anglès) i la necessitat d'endegar mesures positives. També estableix que els governs provincials han de fer servir com a mínim dues llengües a triar entre les oficials. Aquestes llengües seran també les que farà servir el govern nacional vers aquestes regions. No hi ha, per tant, una obligació constitucional de fer oficial l'afrikaans o l'anglès en cap regió. També especifica que els municipis han de tenir en compte les llengües de llurs residents i llurs preferències. El punt 6.5 diu que més enllà de les llengües oficials, el govern ha de promoure i crear les condicions per al desenvolupament i ús de les llengües khoi, nama i san (agrupen uns pocs milers de parlants), més enllà de la llengua de signes. També ha de promoure i assegurar respecte per l'alemany, el grec, el gujarati, l'hindi, el portuguès, el tàmil, el telego, l'urdú, l'àrab, l'hebreu, el sànscrit i altres llengües de les comunitats de Sud-àfrica.
Dinamarca	Dinamarca no té cap disposició lingüística en el redactat constitucional, tot i que <i>de facto</i> el danès és llengua oficial i així es desenvolupa en altres lleis. Tanmateix, a les illes Fèroe (amb gairebé 50.000 habitants) hi ha un govern i un parlament propis amb àmplies competències. L'estatut regional defineix el feroès com a única llengua oficial (o principal), tot i que permet que el danès sigui també utilitzat en afers públics i que sigui ensenyat. També preveu una traducció al danès per als documents de recursos. En canvi, l'estatut de Grenlàndia no fa gairebé referència al danès i l'única llengua oficial és l'inuit. Sí que especifica els tres dialectes principals de l'inuit a Grenlàndia i l'ús de l'anglès, el danès o altres llengües, de les quals el danès pot fer-se servir amb usos oficials.
Kosovo	La Constitució estableix dues llengües oficials de l'Estat: l'albanès i el serbi. També estableix que el turc, el bosnià i el romaní tenen l'estatus de llengua oficial en el nivell municipal.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

País	Principals preceptes constitucionals sobre llengües oficials en alguns països plurilingües
Singapur	Singapur estableix quatre llengües oficials de l'Estat, que són l'anglès, el tàmil, el xinès mandarí i el malai. També defineix el malai com a única llengua nacional. De fet, és l'autòctona, però representa encara no un 10% de la població. El xinès és clarament la llengua majoritària. Així mateix, totes les relacions amb l'Administració, usos al parlament o per ser representant polític es poden fer en qualsevulla de les quatre llengües. Només cal saber-ne una de les quatre, llevat per aconseguir la ciutadania per naturalització, en aquest cas només és vàlid el malai. Hi ha un article específic per al malai i la població de llengua malaia, car el govern té la responsabilitat de promoure específicament aquesta llengua.
Bolívia	Estableix 37 llengües oficials de l'Estat que la Constitució anomena i són: castellà, aimara, araona, baure, bésiro, canichana, cavineño, cayubaba, chácobo, chimán, ese ejja, guaraní, guarasu'we, guarayu, itonama, leco, machajuyai-kallawaya, machineri, maropa, mojeño-trinitario, mojeño-ignaciano, moré, mosetén, movima, pacawara, puquina, quítxua, sirionó, tacana, tapiete, toromona, uru-chipaya, weenhayek, yaminawa, yuki, yuracaré i zamuco. El govern de l'Estat i els departamentals estan obligats a fer servir dues llengües, una de les quals és el castellà. Les regions estan obligades a fer servir totes les llengües autòctones corresponents i el castellà.
Iraq	Hi ha dues llengües oficials de l'Estat: el kurd i l'àrab. Tot i que el kurd tot just representa un 20% dels parlants i és parlat primordialment al nord-est del país, és oficial de l'Estat al mateix nivell que l'àrab. Malgrat que el govern regional de la zona del Kurdistan pot actuar només en kurd, la Constitució estipula que les institucions del govern federal actuaran per a aquest territori en kurd i àrab. La Constitució també parla de les llengües minoritàries turcman, siríac i armeni, amb dret a l'ensenyament. Pel que fa al turcman i al siríac també obliga a l'oficialitat en les regions on són prou parlades. Així mateix (article 4.5), cada regió o govern local pot adoptar una altra llengua local com a llengua oficial complementària si la majoria de la seva població ho decideix en un referèndum.

País	Principals preceptes constitucionals sobre llengües oficials en alguns països plurilingües
Afganistan	Estableix dues llengües oficials de l'Estat, que són el paixtu i el dari, i una tercera llengua oficial en les regions on aquesta sigui important. Aquestes terceres llengües oficials s'anomenen i s'estableixen a la Constitució i són l'uzbek, el turcman, el balutxi, el pashai, el nuristani i el pamiri.
Etiòpia	No determina la llengua oficial. Aquest aspecte el remet al nivell regional o local, que és on es pot decidir les llengües d'ús i oficials. Només especifica la llengua de treball del govern federal: l'amhàric. També els membres de la Federació poden determinar llurs llengües de treball. De fet, són els estats de la Federació els qui determinen les llengües respectives. A l'article 39 s'especifica que tots els grups ètnics, totes les nacionalitats i tots els ciutadans d'Etiòpia tenen dret de parlar, escriure i desenvolupar llur llengua pròpia; expressar, desenvolupar i promoure llur cultura i preservar llur història.
Turquia	L'article 3, juntament amb la indivisibilitat de la nació turca, fixa el turc com a llengua oficial de l'Estat. L'article 10 estableix que tothom és igual sense distinció de llengua, però a l'article 42 fixa el turc com a única llengua bàsica de l'ensenyament. De fet, no preveu el reconeixement d'altres llengües.
Federació Russa	L'article 68 estableix el rus com a llengua oficial, però permet que les repúbliques estableixin també llurs llengües oficials. Aquestes hauran de ser utilitzades per l'Estat, els organismes de les col·lectivitats locals i l'Administració de l'Estat dins les repúbliques, conjuntament amb el rus. També l'article 68 garanteix que la Federació Russa ha de garantir el dret de promoció de les llengües maternes i l'establiment de condicions que en permetin llur estudi i desenvolupament.

5. Conclusions

El supremacisme legal i institucional de base constitucional: el principal escull per a la democràcia lingüística a Espanya

Tot i les diferències entre Suïssa, Bèlgica i el Canadà, és evident que el tractament de les llengües a Espanya ha seguit un camí prou diferent respecte d'aquests països. En aquest sentit, i en relació amb altres dades exposades en aquest document, podem concloure que:

- D'entre aquests països, el redactat constitucional espanyol és l'únic que no reconeix al mateix nivell, plenament com a llengües oficials d'estat, totes les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes. De fet, el text constitucional espanyol actual (1978) recull bàsicament els preceptes lingüístics de la Constitució del 1931 que implicava l'oficialitat única del castellà i el deure de saber-lo. El català, el gallec o el basc queden, doncs, relegats a un paper secundari amb un rang força restringit de dret i no mai d'obligació, com té el castellà.
- Cal tenir en compte que més enllà d'aquest dèficit legal sostingut a Espanya durant anys —que sens dubte no afavoreix pas el manteniment d'usos de les llengües autòctones diferents del castellà ni llur nombre de parlants—, d'entre aquests quatre països és el que té més parlants de llengües autòctones que no corresponen a la llengua històricament imposada (uns 8.200.000 parlants d'aquestes llengües respecte als 6.280.000 de Bèlgica, als 2.800.000 de Suïssa o als 7.600.000 del Canadà). En nombres relatius, el percentatge (17,7%) no és pas tampoc menyspreable, semblant al del Canadà (22%).
- Podem considerar aquest 17,7% de parlants de llengües autòctones a Espanya que no són llengües oficials d'estat com a parlants *orfes* (llur llengua no és oficial de l'Estat). Ni Bèlgica ni Suïssa tenen parlants *orfes*, i el Canadà en té només un 0,6% (a Espanya són 30 vegades més). Però també en relació amb altres països del nostre voltant el cas espanyol és sorprenent. En termes relatius, Espanya en té 6,5 vegades més que França o 88,5 més que Alemanya. No hi ha precedents de la situació espanyola. Espanya és a la cua d'Europa en el reconeixement de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes.
- Tot i que la Constitució espanyola especifica que «les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts», la jurisprudència elimina aquesta obligació i algunes comunitats autònomes no les fan oficials (com el català a l'Aragó o l'asturià-lleonès a Astúries). A més, aquesta oficialitat està restringida per la mateixa Constitució, atès que

un dels preceptes propis de les oficialitats no simbòliques és que la llengua oficial sigui suficient per relacionar-se amb l'administració sense necessitat de saber-ne una altra. El deure únic de saber el castellà implica una restricció de l'oficialitat real. A més, s'afegeix l'obligació constitucional de reconèixer el castellà també regionalment com a llengua oficial i l'impediment que la llengua autòctona sigui en algun àmbit preferent. Això implica una política ben diferent dels casos belga, suís i canadenc. La cooficialitat en aquests altres casos vol dir una lliure elecció de la llengua, mentre que en el cas espanyol és restringida, perquè l'Estat i les administracions locals poden adreçar-se regionalment només en castellà i el ciutadà no pot esgrimir desconeixement.

- Bèlgica, Suïssa i el Canadà han adoptat l'unilingüisme oficial regional en la major part del domini lingüístic d'aquestes llengües com a mesura de garantia i protecció. Així, a Suïssa i Bèlgica l'unilingüisme per exemple del francès i del neerlandès és clarament majoritari. Només un 2% dels parlants viuen en entorns oficialment bilingües, xifra que ateny fins al 3% al Canadà. Espanya només permet, i, de fet, obliga, l'unilingüisme oficial regional per al castellà. Per al català està prohibit per Constitució. El bilingüisme oficial regional és del 99% per al català (en l'altre 1% no és ni oficial).
- Per descomptat que si Espanya volgués acostar-se als models belga, suís o canadenc hauria de reformar la Constitució, especialment l'article 3, amb l'establiment de les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes com a oficials d'estat al mateix nivell que el castellà. També hauria d'eliminar el deure de saber el castellà i abolir l'obligació d'establir regionalment el castellà com a llengua oficial. Tanmateix, més enllà dels principis constitucionals, hauria d'endegar profundes reformes en els usos i drets lingüístics a les cambres de representació de l'Estat, la projecció i representació internacional (inclosos els tractats), l'oficialitat en organismes internacionals (com la Unió Europea), la validesa de les lleis, els usos governamentals, els mecanismes de relació amb el ciutadans, els usos simbòlics, els webs oficials, les comunicacions del govern de l'Estat, els discursos dels membres del govern, els documents personals, els usos institucionals de l'Estat, la identificació d'Espanya, els usos en les empreses públiques, la llengua dels mitjans de comunicació públics per a tot l'Estat, l'obtenció de la nacionalitat, els requisits per ser funcionari, l'etiquetatge, les instruccions de productes i tràmits administratius en el món socioeconòmic, l'ensenyament, la justícia (inclòs el Tribunal Constitucional), la paritat lingüística en els organismes cabdals de la justícia, els usos en l'exèrcit, el desenvolupament d'una llei o lleis lingüístiques de l'Estat, etc.
- Si analitzem tots els països de la Unió Europea i de l'espai Schengen podem concloure que hi ha 14 comunitats lingüístiques pròpies de les dimensions de la catalana (d'entre 3 i 10 milions de parlants nadius o habituals). Totes tenen llurs llengües com a oficials d'estat en els respectius països, amb una sola excepció: el català a Espanya.

Cap a la igualtat o cap a la supremacia lingüística?

- Si aquesta anàlisi la fem extensiva als 47 països del Consell d'Europa (amb llengües de dimensions d'entre 3 i 10 milions), hi ha 22 casos d'aquestes característiques. Tots els països les fan oficials d'estat amb 3 excepcions: la Federació Russa, Turquia i Espanya (la Federació Russa amb el tàtar, Turquia amb el kurd i Espanya amb el català).
- Si ampliem el ventall a les comunitats lingüístiques mitjanes d'entre 1 i 25 milions de parlants del Consell d'Europa, de les 42 comunitats amb aquestes característiques 32 tenen llurs llengües com a oficials d'estat i 10, no. Aquestes 10 pertanyen a Espanya (2 comunitats), Turquia (2 comunitats), la Federació Russa (4 comunitats), Romania (1 comunitat) i Itàlia (1 comunitat).
- Si volguéssim fer una classificació dels països europeus que reconeixen menys les comunitats lingüístiques mitjanes, sens dubte, per volum i pes dins el país, Espanya i Turquia encapçalarien aquesta llista, sobretot amb el català i el kurd. Pel que fa als parlants, per aquest ordre, els més perjudicats serien els parlants de kurd a Turquia, de català a Espanya i de tàtar a la Federació Russa. Pel que fa al percentatge de parlants, l'ordre seria català a Espanya, kurd a Turquia i hongarès a Romania.
- Podem dir en general que els països de tradició democràtica reconeixen les llengües de les comunitats lingüístiques mitjanes com a oficials d'estat. Fins i tot en l'àmbit regional les reconeixen com a úniques llengües oficials en sengles territoris llevat normalment que els parlants siguin clarament molt minoritaris, augmentat si escau pel fet que hi ha una diferència clara amb problemes de comprensió mútua respecte de la llengua majoritària en aquest lloc (aquest seria el cas, per exemple, del neerlandès a la regió de Brussel·les, amb un 10% dels parlants i clares diferències respecte al francès; llengües germànica i llatina, respectivament). També pot haver-hi alguna restricció a l'oficialitat, o a l'oficialitat única, quan hi ha força parlants que no la saben escriure o no té usos prou desenvolupats en l'àmbit administratiu, legislatiu o universitari. Aquest no és el cas del català i, per tant, el cas espanyol és realment excepcional, i més encara en el context europeu.

Podem concloure que l'única solució per a una equiparació mínima dels drets dels catalanoparlants i dels altres parlants de llengües mitjanes a Espanya és la supressió del supremacisme instaurat a l'article 3 de la Constitució espanyola. En aquests moments aquest és el principal escull per a la democràcia lingüística a Espanya. L'altre model és el que han emprès la majoria de democràcies del nostre entorn: adequar territorialment mitjançant un procés d'independència la nació cultural als límits estatals.

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

Amb la col·laboració de:

**Generalitat
de Catalunya**

Plataforma per la Llengua
C/ Sant Honorat, 7. Principal 1a
08002 Barcelona
Tel.: 93 321 18 03
info@plataforma-llengua.cat
www.plataforma-llengua.cata